

Қостанай облысы Алтынсарин ауданының коммуналдық қалдықтарды басқарудың 2024 - 2030 жылдарға арналған бағдарламасын бекіту туралы

Қостанай облысы Алтынсарин ауданы мәслихатының 2024 жылғы 20 ақпандағы № 60 шешімі

Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 365-бабының 3 тармағының 1) тармақшасына, "Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 6-бабының 1-тармағының 15) тармақшасына сәйкес, Қазақстан Республикасы экология, геология және табиғи ресурстар Министрінің 2023 жылғы 18 мамырдағы № 154-б "Жергілікті атқарушы органдарға коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу бағдарламасын әзірлеу бойынша әдістемелік ұсынымдарды бекіту туралы" бұйрығымен (нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 24382 болып тіркелген), Алтынсарин аудандық мәслихаты ШЕШІМ ҚАБЫЛДАДЫ:

1. Осы шешімнің қосымшасына сәйкес Қостанай облысы Алтынсарин ауданының коммуналдық қалдықтарды басқарудың 2024 - 2030 жылдарға арналған бағдарламасы бекітілсін.

2. Осы шешім қол қойылған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

Алтынсарин аудандық мәслихатының төрағасы

С. Мусапирова

"Қостанай

облысы Алтынсарин

аудандық мәслихатының

2024 жылғы "20" ақпандағы

№ 60 шешімімен

"БЕКІТІЛГЕН"

ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫ АЛТЫНСАРИН АУДАНЫНЫҢ КОММУНАЛДЫҚ ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУДЫҢ 2024-2030 ЖЫЛДАРҒА АРНАЛҒАН БАҒДАРЛАМАСЫ

Әзірленген: ЖШС "Глоас"

Тапсырыс беруші: "Алтынсарин ауданы әкімдігінің тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы, жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары бөлімі" мемлекеттік мекемесі

Астана қ, 2023 ж.

ГЛОССАРИЙ3

КІРІСПЕ5

АЛТЫНСАРИН АУДАНЫ ТУРАЛЫ ЖАЛПЫ МӘЛІМЕТТЕР 6

1. ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУДЫҢ АҒЫМДАҒЫ ЖАҒДАЙЫН ТАЛДАУ.....

1.1. Қазақстан Республикасындағы коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесі туралы жалпы мәліметтер	13
1.2. Алтынсарин ауданындағы коммуналдық қалдықтарды басқарудың ағымдағы жағдайын бағалау	23
1.3. Қалдықтардың жіктелуі туралы мәліметтер	35
1.4. Коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы негізгі мәселелері	38
2. МАҚСАТЫ, МІНДЕТТЕРІ ЖӘНЕ НЫСАНАЛЫ КӨРСЕТКІШТЕРІ	42
2.1. Бағдарламаның мақсаты	44
2.2. Бағдарламаның міндеттері	45
2.3. Бағдарламаның нысаналы көрсеткіштері	51
3. НЕГІЗГІ БАҒЫТТАР, ҚОЙЫЛҒАН МАҚСАТҚА ЖЕТУ ЖОЛДАРЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ ШАРАЛАР	52
3.1. Негізгі бағыттар, қойылған мақсатқа жету жолдары және тиісті шаралар	52
3.2. Қойылған мақсатқа жету жолдары және тиісті шаралар	57
4. ҚАЖЕТТІ РЕСУРСТАР	59
5. БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУ ЖӨНІНДЕГІ ІС-ШАРАЛАР ЖОСПАРЫ	60
Қосымша А	63

ГЛОССАРИЙ

ҚТҚ	Қатты тұрмыстық қалдықтар
ҚР	Қазақстан Республикасы
ІЖӨ	Ішкі жалпы өнім
ЖАО	Жергілікті атқарушы орган
ПЭТ	Полиэтиленерефталат
ГТК	Гидротермиялық коэффициент
ҚОН	Қалдықтарды орналастыру нормативтері
СҚА	Санитарлық-қорғау аймағы
ҚОНЖ	Қалдықтарды орналастыру нормативтерінің жобасы
ҚР ҚОҚ	Қазақстан Республикасының Қоршаған ортаны қорғау
ҚШК	Қоқыс шығаратын компания
ММ	Мемлекеттік мекеме
ТЭН	Техникалық-экономикалық негіздеме
МЖӨ	Мемлекеттік-жекешелік әріптестік
МКК	Мемлекеттік коммуналдық кәсіпорын

КІРІСПЕ

Қоршаған ортаны қорғау Қазақстан үшін өзекті мәселе болды және болып қала береді, ал өндіріс пен тұтыну қалдықтарын кәдеге жарату ең күрделі мәселелердің бірі болып табылады. Экономиканың өсуі және Қазақстанда жалғасып жатқан урбанизация геометриялық прогрессияда өсіп келе жатқан қалдықтар көлемінің жыл сайын артуының себептері болып табылады, бұл ретте таяудағы жылдары азық-түлік және азық-түлік емес тауарлар номенклатурасының, олар үшін қаптаманың ассортименти мен түрлерінің ұлғаюы, халықтың өмір сүру деңгейінің өсуі есебінен қатты тұрмыстық қалдықтардың түзілу көлемінің ұлғаюын күту керек.

Қазақстан Республикасында ҚТҚ-ны қалыптастыру және жинақтау мәселелері еліміздегі өзекті экологиялық мәселелердің бірі болып табылады. ҚТҚ-ның қоршаған ортаға әсері және олардың білім беру көлемі ҚТҚ-мен жұмыс істеу мәселелерін шешу бойынша кешенді тәсілдер мен іс-шараларды әзірлеуді талап етеді. Атап айтқанда, "Жасыл экономиканың" нысаналы индикаторларының бірі қайта өңделген қалдықтардың үлесін 2030 жылға дейін 40% - ға дейін арттыру болып табылады.

Қалдықтарды басқару қоршаған орта мен табиғи ресурстарды тұрақты басқарудың негізгі мәселелерінің бірі болып табылады. Оңтайлы шешім-қалдықтардың пайда болуын болдырмау, оларды экологиялық және экономикалық негізделген әдістер болған жағдайда олардың компоненттерін қайта кәдеге жарату арқылы өндірістік циклге қайта қосу. Осылайша, қалдықтарды басқарудың бірінші кезектегі мақсаттары:

1) өндіріс пен тұтынудың әртүрлі процестері шеңберінде түзілетін қалдықтардың уыттылығы мен көлемін азайту жолымен қалдықтардың пайда болуының алдын алу;

2) қайталама шикізаттан дайындалған материалдардың үлес салмағын ұлғайту жолымен қайта өңдеу және қайта пайдалану;

3) оңтайлы түпкілікті жоюды және жетілдірілген мониторингті қоса алғанда, жою тұрғысынан қалдықтарды экологиялық ұтымды басқару.

АЛТЫНСАРИН АУДАНЫ ТУРАЛЫ ЖАЛПЫ МӘЛІМЕТТЕР

Географиялық орналасуы және климаты

Алтынсарин ауданы Қостанай облысының солтүстік-шығыс бөлігінде орналасқан. Солтүстігінде аудан Меңдіқара ауданымен, солтүстік-шығысында Сарыкөл ауданымен, оңтүстік — шығысында Қарасу ауданымен, оңтүстігінде Әуликөл ауданымен, батысында Қостанай ауданымен шектеседі. Аудан Тобыл мен Обаған өзендерінің аралығында орналасқан. Жер бедері жазық, басым биіктігі теңіз деңгейінен 150-200 м. Пайдалы қазбалар: саз, боксит, қоңыр көмір. Климаты континентальды, қысы суық, жазы орташа ыстық. Қаңтардың орташа температурасы $-17--18^{\circ}\text{C}$ (жекелеген жылдары -40°C –тан төмен), Шілдеде $21^{\circ}\text{C}-22^{\circ}\text{C}$ (жекелеген жылдары 37°C -тан жоғары). Жауын — шашынның жылдық орташа мөлшері шамамен 250-300 мм. гидрографиялық желіге Шығыстағы Обаған өзенінің орташа ағысы, Құсмұрын көлінің солтүстік бөлігі, Оңтүстік-Шығыстағы көптеген ірі және кіші көлдер (Талы, Байжарық, Ұзынкөл және басқалары) жатады. Топырақ-қара топырақ. Өсімдік жамылғысы қауырсынды шөптермен араласады. Ауданның солтүстік-батысын Арақарағай қарағайлы орманы, солтүстік — шығысын Сарыкөл орман шаруашылығының қайың ормандары алып жатыр. Қасқыр, түлкі, қоян, сирек — бұлан, тиін тұрады; құстардан: бүркіт, батпырауық, жазда өзендер мен көлдердің жағасында-қаз, үйрек, мерген, Аққу және басқалар. Қазақстан Республикасы Энергетика министрлігінің "Қазгидромет" шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорнының Қостанай облысы бойынша филиалы берген 11.03.2022 ж. № 28-03-1-03/217 анықтамасына сәйкес атмосферада ластаушы заттардың таралу жағдайларын айқындайтын метеорологиялық сипаттамалар мен коэффициенттер қабылданды, 1-кестеде келтірілген.

1 Кесте Метеорологиялық сипаттамалары

Сипаттамалардың атауы	Шамасы
Атмосфераның стратификациясына тәуелді Коэффициент, А	200
Рельефке байланысты коэффициент	1,0
Ең ыстық ауаның орташа айлық максималды температурасы месеца года	+31,4
Ауаның орташа айлық максималды температурасы холодного месеца года	-19,0
Желдің орташа жылдық раушаны, %	
С	13
СШ	12
Ш	5
ОШ	6
Ш	13
ОБ	23
Б	15
СБ	9
Желдің орташа жылдық жылдамдығы, м / с	3,1
Желдің жылдамдығы (орташа көпжылдық мәліметтер бойынша), оның асып кету жиілігі 5 құрайды%	8
Қар жамылғысы бар күндер саны, күндер	141
Жаңбыр түріндегі жауын-шашынның ұзақтығы, сағат/жыл	100

Желдің орташа жылдық жылдамдығы 4,5–5,1 м/с құрайды. суық мезгілде бұл аймаққа Сібір антициклонының қуатты батыс сілемі әсер етеді. Осыған байланысты қыста тұрақты аязмен антициклонды ауа-райы режимі басым болады. Көктемде жылы ауа массаларының шабуылдары жиілейді, жазда аумаққа жауын-шашынның пайда болуында үлкен рөл атқаратын арктикалық массалар циклонынан өзгертін жылы континентальды ауа әсер етеді. Түнгі аяз сәуір айының соңында тоқтайды, ал күзде қыркүйектің екінші жартысында және қазан айының басында басталады. Суық мезгілде тұман байқалады, жылына орта есеппен 30 күн. Тұманның орташа ұзақтығы тәулігіне 4 сағатты құрайды. Маусымдық температура амплитудасының үлкен ауытқуларынан басқа, күнделікті температураның айтарлықтай өзгеруі тән. Климаттың тағы бір ерекшелігі-жауын-шашынның аз мөлшері, дақылдардың вегетациялық кезеңінде жылу мен жарықтың көптігі, олардың арасындағы сәйкессіздік климаттың құрғақтығын тудырады. Жыл сайын төмен қарқынды жауын-шашын мөлшері айтарлықтай ауытқуларға ұшырайды. Ылғалдандыру жеткіліксіз және тұрақсыз, құрғақшылық жиі кездеседі, қатты жел мен құрғақ жел күшейеді. Жазғы жауын-шашын, әдетте, қысқа мерзімді және топырақты аз ылғалдандырады, көбінесе жаңбыр жауады; жауын-шашын сирек кездеседі. Жауын-шашынның орташа жылдық мөлшері 350-385

мм құрайды, оның ішінде жауын-шашынның көп бөлігі жылы мезгілде түседі. Жылы мезгілде шаңды дауылдар байқалады, айына орта есеппен 2-6 күн. Желдің орташа жылдамдығы 2-ден 11 м/с-қа дейін. Жел режимі материктік сипатта болады. Жаз мезгілінде солтүстік-батыс және батыс бағыттағы желдер, ал қыста оңтүстік-батыс бағыттағы желдер басым.

Алтынсарин ауданының экономикасы

Халық негізінен ауылшаруашылық өндірісінде жұмыс істейді. Ауыл шаруашылығының жалпы өнімінің көлемі 2023 жылдың 8 айында 12 млрд.211 миллион 900 мың теңгені құрады. Нақты көлем индексі-105,7%. Ағымдағы жылы егіс алқаптарының құрылымы 216,2 мың га (2022 жылы-208,8 мың га) құрады.

Дәнді дақылдар – 172,6 мың га, оның ішінде:

Жұмсақ бидай -129,1 мың га, қатты бидай – 8,7 мың га, арпа – 18,2 мың га, сұлы – 3,1 мың га, тары - 1,0 мың га, қарақұмық - 2,4 мың га. бұршақ дақылдары – 8,8 мың га, дәнге жүгері – 0,8 мың га. масақ қоспасы – 0,2 мың га. га.

Майлы дақылдар-40,9 мың га. оның ішінде зығыр-25,1 мың га, күнбағыс – 7,7 мың га, мақсары-8,2 мың га.

Мал азығы — 2,5 мың га. аудан аумағын Қостанай — Көкшетау — Қарасұқ темір жолы мен Қостанай — Көкшетау-Қарасұқ автомобиль жолы кесіп өтеді.

01.09.2023 жылғы жағдай бойынша ауданда тіркелген шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерінің саны – 770 (оның ішінде заңды тұлғалар 79, дара кәсіпкерлер 462, шаруа қожалықтары 229), оның ішінде жұмыс істеп тұрғандары – 713 (оның ішінде заңды тұлғалар 71, дара кәсіпкерлер 427, шаруа қожалықтары 215) құрады.

Ауданда 68 дүкен, 3 жол бойындағы кафе, 3 шаштараз, 2 санитарлық-курорттық нысан, 2 демалыс базасы, 3 жүз, 1 қоғамдық монша жұмыс істейді.

2022 жылы аудан экономикасына 4 млрд. 940 млн. теңге инвестицияланды, бұл өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 1 млрд.675 млн. теңгеге артық, нақты көлем индексі 140% -. құрады. (2021 жыл НКИ-81,9%).

Орындалған құрылыс жұмыстарының көлемі 1 млрд 141 млн. теңгені құрады, өткен жылдың деңгейінен 3 есе көп (2021 жылы – 372 млн.теңге). 1558 шаршы метр тұрғын үй немесе өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 95,3% пайдалануға берілді. (2021 жыл - 1634 ш. м.).

Әкімшілік бірліктер саны:

Ауылдық округтер-6

Ауыл-3

2 Кесте Ауылдық округтер мен ауылдар көрсетілген ауданның құрамы

Ауылдық округ / ауыл	Елді мекендер
Красный Кордон а.о.	Красный Кордон а.
Свердлов а.о.	Свердлов а.
Новоалексеев а.	Новоалексеев а.

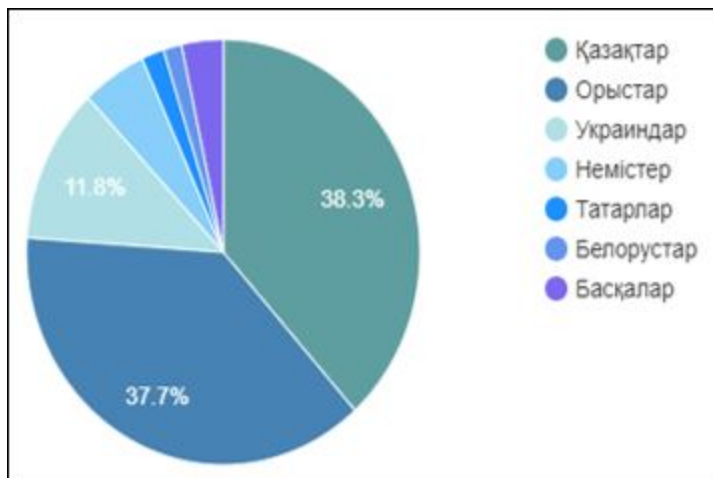
Большой Чураков а.о.	Большой Чураков а.
	Новониколаев а.
	Осипов а.
	Приозерный а.
	Көбек а.
Димитров а.о.	Танабай а.
	Воробьев а.
Ілияс Омаров Атын. а.о.	Докучаевка а.
	Жаңасу а.
	Ілияс Омаров атын.а.
	Шоқай а.
Омар Шипин Атындағы а.о.	Первомай а.
	Темір Қазық а.
Обаған а.о.	Обаған а.
	Силантьев а.
	Бирюков а.
	Зуев а.
	Малая Чураков а.
Мариям Хәкімжанова Атындағы а.о.	Щербаков а.
	Басбек а.
	Қосқұдық а.
	Сатай а.

Халық саны

3 Кесте Алтынсарин ауданының халық саны 2023 жылғы 1 қазанға

адам							
	2023 жылғы 1 қаңтардағы саны.	Халықтың жалпы өсімі	Оның ішінде		2023 жылғы 1 қазандағы саны.	Есептік кезең үшін	
			табиғи өсу	көші-қон сальдосы		ө с у қарқыны, пайызбен	орташа саны
Алтынсарин	12 434	-9	-3	-6	12425	-0,07	12 429

2023 жылдың басында Алтынсарин ауданының жалпы халық саны 12 434 адамды құрады. Есептік кезеңде халықтың жалпы теріс өсімі -9 адам болды. Бұл көрсеткіш -3 адамның табиғи өсуін және -6 адамның көші-қон сальдосын қамтиды. Осылайша, 2023 жылдың 1 қазанына қарай халық саны 12 434-ке дейін төмендеді.

Сурет 1 - Алтынсарин ауданы халқының ұлттық құрамы

Есептік кезеңдегі халық өсімінің қарқыны жалпы халық үшін -0,07% - құрайды. Есептік кезеңде халықтың орташа саны 12 429 адамға бағаланады.

Қазақтар мен орыстар ең ірі сандық топтарда ұсынылған, тиісінше халықтың 38,34% және 37,74% құрайды. Сондай-ақ, украиндар (11,85%), немістер (5,29%), татарлар (1,85%) және белорустар (1,51%) бар. Ауданда әртүрлі этникалық топтардың өкілдері және басқа ұлт өкілдері тұрады.

1. ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУДЫҢ АҒЫМДАҒЫ ЖАҒДАЙЫН ТАЛДАУ

1.1. Қазақстан Республикасындағы коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесі туралы жалпы мәліметтер

Коммуналдық қалдықтарды айқындау Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 365-бабының 1-тармағында беріледі, онда коммуналдық қалдықтар деп мынадай тұтыну қалдықтары түсініледі:

1) үй шаруашылықтарының аралас қалдықтары мен бөлек жиналған қалдықтары, соның ішінде қағаз бен картон, шыны, металдар, пластмассалар, органикалық қалдықтар, ағаш, тоқыма, орамалар, пайдаланылған электр және электрондық жабдықтар, батареялар мен аккумуляторлар;

2) аралас қалдықтар және басқа көздерден бөлек жиналған қалдықтар, егер мұндай қалдықтар өзінің сипаты мен құрамы бойынша үй шаруашылықтарының қалдықтарына ұқсас болса.

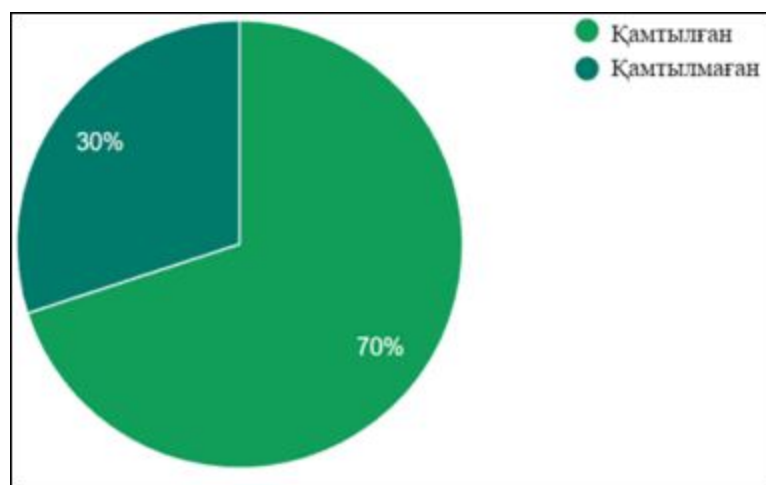
Коммуналдық қалдықтарға өндіріс, ауыл шаруашылығы, орман шаруашылығы, балық аулау, септиктер мен кәріз желілерінің қалдықтары, сондай-ақ сарқынды сулардың тұнбасын, пайдаланудан шыққан көлік құралдарын немесе құрылыс қалдықтарын қоса алғанда, тазарту құрылыстарынан қалған қалдықтар кірмейді.

Тұтыну қалдықтарына адамның тыныс-тіршілік әрекеті нәтижесінде түзілген қалдықтар, өзінің тұтыну қасиеттерін толық немесе ішінара жоғалтқан өнімдер және (

немесе) бұйымдар, олардың қаптамасы және агрегаттық жай-күйіне қарамастан жарамдылық не пайдалану мерзімі біткен, сондай-ақ меншік иесі өз бетінше физикалық түрде құтылған не тұтыну қалдықтарының қатарына құжатпен аударған өзге де заттар немесе олардың қалдықтары жатады.

Қалдықтарды басқару қоршаған ортаға және адам денсаулығына теріс әсерді азайту мақсатында қалдықтармен олардың басымдылық дәрежесі бойынша іс-қимылдарды білдіреді және келесі кезеңдерді ұстанады.

- қалдықтардың пайда болуын болдырмау немесе азайту;
- қалдықтарды олардың пайда болу көздерінен бөлу;
- қалдықтарды қайта пайдалану, оларды шикізат пен өнімдерге қайта өңдеу;
- энергия алу арқылы жану;
- қалдықтарды залалсыздандыру немесе көму үшін дайындау;
- қалдықтарды көму.

Сурет 2 - ҚТҚ орталықтандырылған жинау және әкету арқылы халықты қамту бойынша Қазақстан Республикасы бойынша орташа көрсеткіштер

Қазіргі уақытта халықты қалдықтарды жинау және әкетумен қамту 70% құрайды. Ірі қалаларда қамту-100%. Аудандарда және ауылдық елді мекендерде қамту өте төмен.

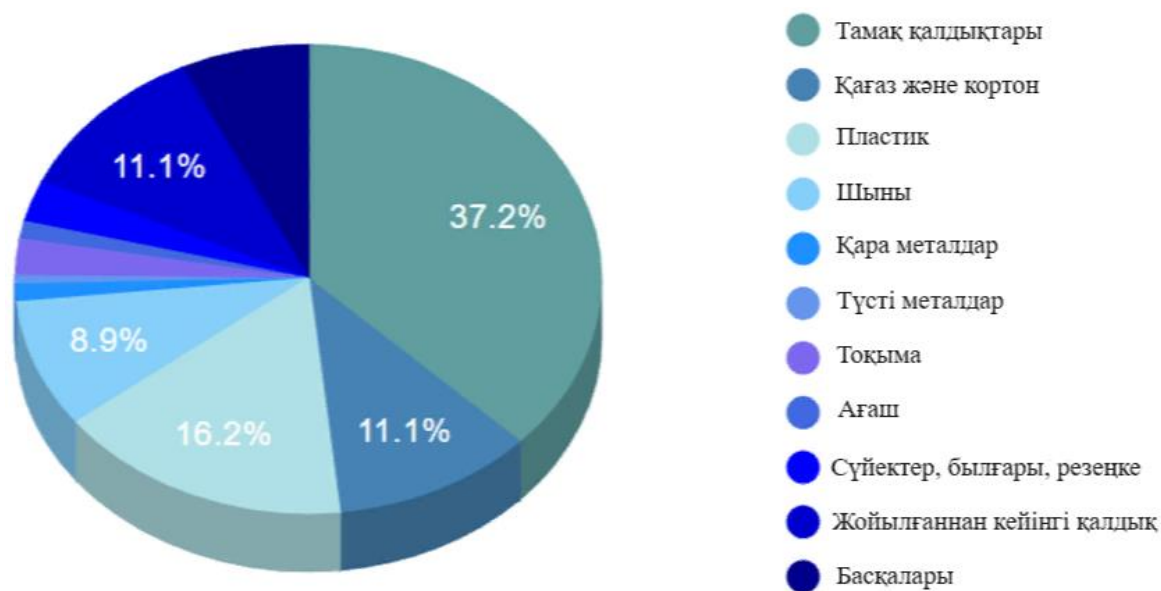
Қазақстанда жыл сайын 5-6 млн тонна қатты тұрмыстық қалдықтар түзіледі. Алдағы жылдары Азық-түлік және азық-түлік емес тауарлар номенклатурасын, олар үшін қаптаманың ассортименті мен түрлерін ұлғайту, халықтың өмір сүру деңгейінің өсуі есебінен ҚТҚ түзілу көлемінің ұлғаюын күту керек.

Қатты тұрмыстық қалдықтар үш санатқа бөлінеді:

- 1) қайта өңдеуге жататын, жалпы ағыннан бөлінетін қайталама шикізат;
- 2) компост жасауға жататын биологиялық ыдырайтын қалдықтар (тамақ қалдықтары);

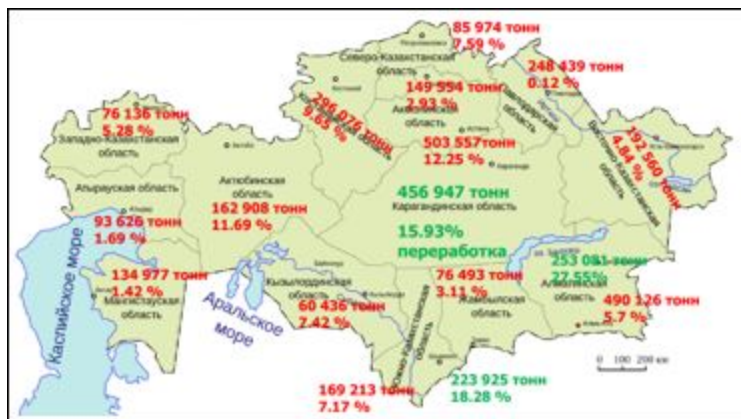
3) Қайта өңделмейтін қалдықтар (қалдықтар) – қазіргі уақытта не өнімге қайта өңдеуге болмайды, не оларды қайта өңдеу жоғары шығынды болып табылады. Қазіргі тұжырымдамаға сәйкес, олар жану арқылы энергия алуға бағытталған (пиролиз).

Ауылдық жерлердегі қалдықтардың морфологиялық құрамы қалалық жерлерден ерекшеленеді. Онда органикалық қалдықтар және пластмассаның, орауыш материалдардың, қағаздың және картонның аз үлесі басым. Айта кету керек, ауылдық жерлерде қалдықтардың органикалық бөлігі әдетте полигондарға орналастырылмайды. Органикалық қалдықтардың едәуір бөлігі жануарларға беріледі немесе үйде компост жасалады. Сонымен қатар, ағашты және басқа материалдарды жылыту мақсатында жағуға болады. Бұл екі қызмет те пайда болған қалдықтардың құрамы мен көлеміне әсер етеді.

Сурет 3 – Республика бойынша ҚТҚ морфологиялық құрамының орташа көрсеткіштері

Қазақстандағы қалдықтарды басқару Экологиялық кодекспен реттеледі. 2013 жылы Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен Қазақстан Республикасының "Жасыл экономикаға" көшуі жөніндегі тұжырымдама бекітілді. Тұжырымдаманың негізгі бағыттарының бірі қатты тұрмыстық қалдықтарды (ҚТҚ) жинаудың, тасымалдаудың, өңдеудің және жоюдың тиімділігін, сенімділігін, экологиялық және әлеуметтік қолайлылығын арттыру болып табылады. 2030 жылға қарай қалдықтарды қайта өңдеу үлесі 40% - ға дейін және 2050 жылға қарай 50% - ға дейін нысаналы көрсеткіштер болып табылады, ал 2030 жылға қарай халықты ҚТҚ орталықтандырылған жинаумен қамту 100%-ды құрауы тиіс.

Тұрмыстық қатты қалдықтарды қайта өңдеу саласын (бұдан әрі – ҚТҚ) дамыту мақсатында нормативтік құқықтық база жетілдірілді. Атап айтқанда, Экологиялық кодекске түзетулер енгізілді:

- "Коммуналдық қалдықтарды бөлек жинау", "Қайталама шикізат" ұғымдары енгізілді, оларға қойылатын талаптар белгіленді;
- өндірушілердің (импорттаушылардың) кеңейтілген міндеттемелері енгізілді;
- полигондарда қалдықтардың кейбір түрлерін көмуге тыйым салынды.

2016 жылдан бастап полигондарда құрамында сынап бар шамдар мен аспаптарды; металл сынықтарын; пайдаланылған майлар мен сұйықтықтарды; батареяларды; электрондық қалдықтарды көмуге тыйым салынады;

2019 жылғы 1 қаңтардан бастап пластмасса; макулатура, картон және қағаз, шыны қалдықтарын көмуге тыйым салу күшіне енді;

2021 жылдан бастап – құрылыс және тамақ қалдықтарына.

Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 365-бабы 3-тармағының 2) тармақшаларына сәйкес аудандардың, облыстық маңызы бар қалалардың, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың жергілікті өкілді органдары коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы мемлекеттік саясатты:

- 1) өз құзыреті шегінде коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі бағдарламаны бекіту;
- 2) коммуналдық қалдықтардың түзілу және жинақталу нормаларын бекіту;
- 3) халық үшін қатты тұрмыстық қалдықтарды жинауға, тасымалдауға, сұрыптауға және көмуге арналған тарифтерді бекіту.

4 Кесте Қазақстан Республикасында коммуналдық қалдықтардың түзілуі және оларды қайта өңдеу деңгейі*

№	Көрсеткіштің атауы	Өлшем бірлігі	Кезең, жыл				
			2018	2019	2020	2021	2022
1	Коммуналдық қалдықтардың түзілуі	мың. тонн	3 692,0	3 674,0	3 708,5	4 006,5	3 822,8

2	Коммуналдық қалдықтардың пайдалану индексі	пайыз 2010 =100	97,6	97,1	98,0	105,9	101,0
3	Коммуналдық қалдықтарды қайта өңдеу және кәдеге жарату	мың. тонн	427,1	418,3	760,0	546,3	595,3
5	Коммуналдық қалдықтарды қайта өңдеу және кәдеге жарату үлесі	%	11,6	11,4	20,5	13,6	15,6
6	Жан басына шаққандағы коммуналдық қалдықтардың пайдалану қарқындылығы	кг	202	198	198	211	195

* "Жасыл экономика" көрсеткіштері, ҚР СЖЖРА Ұлттық статистика бюросы, 2023 жылғы 29 қараша.

Әкімдіктер қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау тарифтерін Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрінің 2021 жылғы 14 қыркүйектегі № 377 (Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде тіркелген) бұйрығына сәйкес қалыптастыруға (есептеуге) міндетті. Қазақстан Республикасының 2021 жылғы 16 қыркүйектегі № 24382) "Қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, тасымалдау, сұрыптау және орналастыру бойынша халыққа арналған тарифтерді есептеу әдістемесін бекіту туралы".

2021 жылдан бастап қолданылып жүрген бұйрықтың нормаларына сәйкес, ҚТҚ әкетуге арналған тарифтің есебіне: (1) нақты және/немесе нормативтік шығындарды көрсететін өзіндік құн (ҚТҚ жинау, тасымалдау, сұрыптау және көму жөніндегі қызметтерді орындауға жұмсалған шығындардың, жалпы пайдалану және пайдаланудан тыс шығыстардың сомасы), сондай-ақ (2) ҚТҚ әкетуге жұмсалатын жол берілетін пайда деңгейі тарифті есептеу күніне Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің қайта қаржыландыру мөлшерлемесінен жоғары емес деңгейде айқындалады.

Сурет 4 – ҚТҚ жинау тарифтері

Қостанай облысы Алтынсарин аудандық мәслихатының 2022 жылғы 25 қарашадағы № 134 шешімімен. "Алтынсарин ауданы бойынша қатты тұрмыстық қалдықтарды жинауға, тасымалдауға, сұрыптауға және көмуге халық үшін тарифтерді бекіту туралы" Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2022 жылғы 29 қарашада № 30788 тіркелген ауданда қатты тұрмыстық қалдықтарды жинауға, тасымалдауға, сұрыптауға және көмуге халық үшін мынадай тарифтер бекітілген:

5 Кесте Алтынсарин ауданы бойынша халық үшін тұрмыстық қатты қалдықтарды жинауға, тасымалдауға, сұрыптауға және көмуге арналған тарифтері

Атауы	Өлшем бірлігі	Теңге (Қосылған құн салығысыз)
Жайлы үйлер	1 тұрғын айына	193,57
Жайлы емес үйлер	1 тұрғын айына	227,81
Бір бірлігіне (көлеміне) жылдық тариф	1 м3	1786,78

Жалпы алғанда, "қалдықтарды басқару" барлық келесі әрекеттерді қамтиды деп саналады: қалдықтарды жинау, тасымалдау, қайта өңдеу және жою, соның ішінде қалдықтарды жою объектілеріне кейінгі күтім, сондай-ақ кейбір сарапшылардың пікірінше, қалдықтардың пайда болуын азайтуға бағытталған іс-шаралар.

Қоршаған ортаны қорғаудың маңызды бағыттарының бірі өндіріс және тұтыну қалдықтарын басқаруды ұтымды ұйымдастыру болып табылады. Бұл ретте қалдықтары аз және қалдықсыз технологияларды енгізуді, оларды залалсыздандыру және кәдеге жарату мақсатында Қалдықтарды қайта өңдеуді экономикалық ынталандыру маңызды рөл атқарады.

2021 жылы республика бойынша ҚТҚ полигондарының саны 3 007 құрады, оның ішінде Экологиялық және санитарлық нормаларға сәйкес – 603 (20%).

6 Кесте Экологиялық және санитарлық-эпидемиологиялық нормаларға сәйкес келетін полигондардың үлесі

Облыс	ҚТҚ полигондарының саны, бірл.		Нормаларға сәйкес полигондар саны, бірлік		Нормаларға сәйкес полигондардың үлесі, %	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Қостанай облысы	266	239	111	139	41,73	58,2

Кесте Қостанай облысындағы полигондардың едәуір бөлігі қатты тұрмыстық қалдықтармен жұмыс істеу жөніндегі белгіленген нормаларға сәйкес келмейтінін көрсетеді. Бұл экологиялық және санитарлық стандарттарға сай болу үшін аймақтағы қалдықтарды басқару жүйесін жақсарту үшін күш пен шараларды қажет етеді.

Қалдықтарды жинауды және қайта өңдеуді жүзеге асыратын кәсіпорындар туралы мәліметтер.

7 Кесте Шыны қаптаманың қалдықтарын кәдеге жарату:

№	Атауы	Орналасқан жері	Қуаты, жылына тонна
1	АлматыСтекло ЖШС	Алматы облысы, Қарасай ауданы	20 000
2	Еврокристалл ЖШС	Шымкент қ.	12500
3	Qazaq Glass Company ЖШС	Алматы облысы, Іле ауданы	2021 жылы 20 000, 2022 жылы 25 000

7-кесте шыны қаптаманың қалдықтарын кәдеге жаратумен айналысатын Қазақстан Республикасындағы үш кәсіпорын туралы ақпарат береді. Бұл кәсіпорындар елдің әр түрлі аймақтарына таратылады және әртүрлі қайта өңдеу қуаттарына ие.

Дегенмен, кестеде көрсетілген шыны қаптаманы қайта өңдеумен айналысатын кәсіпорындардың саны бүкіл ел бойынша аз екенін атап өткен жөн. Олардың қызметінің маңыздылығына қарамастан, Қазақстан аумағының кеңдігін және бүкіл ел аумағында өндірілетін шыны қалдықтарының ықтимал елеулі көлемін назарға алу қажет.

Бұл қалдықтарды басқару саласындағы қиындықты білдіреді және ұлттық масштабтағы шыны қаптаманы кәдеге жарату үшін инфрақұрылымды кеңейтудің маңыздылығын көрсетеді.

8 Кесте Пластикалық қаптаманың қалдықтарын кәдеге жарату

№	Атауы	Орналасқан жері	Қуаты, жылына тонна
1	Astana Recycling Plant ЖШС	Астана қ.	3300
2	Green Technology Industries ЖШС	Түркістан облысы, Ордабасы ауданы	2021 жылы 7 000 тонна; 2022 жылы 10 000 тонна
3	Радуга ЖШС	Солтүстік Қазақстан облысы, Петропавл қ.	3200
4	ГорКомТранс ЖШС	Қарағанды облысы, Қарағанды қ.	2021 жылы 3000 тонна; 2022 жылы 3578 тонна

5	"Клининговая компания ЭкоКомфорт" ЖШС	Қарағанды облысы, Қарағанды қ.	300
6	Статус-Эверест ЖШС	Түркістан облысы, Кентау қаласы	2021 жылы 910 тонна; 2022 жылы 2000 тонна
7	Qazaq Recycling ЖШС	Алматы қ.	1200
8	Производственная компания Дорпласт-инвест ЖШС	Алматы облысы, Қапшағай қаласы	900
9	Попов И.А. ЖК	Павлодарская область, г. Павлодар	800
10	"Green Park Kokshetau" ЖШС	Солтүстік Қазақстан облысы, Петропавл қ.	1680

8-кесте Қазақстанның түрлі өңірлерінде пластмасса қаптамасын кәдеге жаратумен айналысатын кәсіпорындардың алуан түрлілігін көрсетеді. Қалалар бойынша қуаттарды бөлу жергілікті бастамалардың маңыздылығын және қалдықтарды жою мәселесін шешуге жан-жақты көзқарасты көрсетеді.

9 Кесте Картон-қағаз қаптамасының қалдықтарын кәдеге жарату

№	Атауы	Орналасқан жері	Қуаты, жылына тонна
1	Kagazy Recycling ЖШС	Алматы қ.	2021 жылы 55 000 тонна; 2022 жылы 60 000 тонна
2	"NUR KAGAZY" ЖШС	Алматы облысы, Талғар ауданы	2021 жылы 30 000 тонна; 2022 жылы 40 000 тонна
3	"Eco Pack Astana" ЖШС	Ақмола облысы, Целиноград ауданы	2021 жылы 2 160 тонна; 2022 жылы 5 400 тонна
4	Картонно-Бумажный Комбинат-2015 ЖШС	Қостанай облысы, Лисаков қ.	550
5	ЛисБум.KZ ЖШС	Қостанай облысы, Лисаков қ.	2021 жылы 2000 тонна; 2022 жылы 3000 тонна
6	Бумпром ЖШС	Түркістан облысы, Еңбекші ауданы	2021 жылы 10 000 тонна; 2022 жылы 15 000 тонна
7	Goldman Astana ЖШС	Солтүстік Қазақстан облысы, Қызылжар ауданы	2021 жылы 3 600 тонна; 2022 жылы 7 200 тонна
8	Интер Мульти Сервис ЖШС	Алматы қ.	2021 жылы 26000 тонна; 2022 жылы 40 000 тонна
9	Завод Гофротара ЖШС	Павлодарская область, г. Павлодар	936
10	Қызылорда Кагазы ЖШС	Қызылорда облысы, Қызылорда қаласы	312
11	Актауская бумажная компания ЖШС	Маңғыстау облысы, Мұнайлы ауданы	200
12	Лайбекова К.Ж. ЖК	Түркістан облысы, Сарыағаш ауданы	800

9-кесте Қазақстанның түрлі өңірлерінде картон-қағаз қаптамасының қалдықтарын кәдеге жаратумен айналысатын кәсіпорындарға шолуды қамтамасыз етеді. Қалалар

бойынша қуаттарды бөлу қалдықтардың осы түрін кәдеге жарату белсенді дамып келе жатқанын және кәсіпорындар өздерінің өндірістік қабілетін арттыруға ұмтылатындығын көрсетеді.

Алматы қаласын екі ірі кәсіпорын – "Kagazy Recycling" ЖШС және "Интер Мульти Сервис" ЖШС бөледі, олар бірлесіп 2022 жылы 86 000 тоннадан астам картон-қағаз қаптаманы кәдеге жаратуды болжайды. Бұл көрсеткіштер қалдықтарды басқарудың тұрақты стратегияларын жүзеге асырудағы ірі мегаполистердің рөлін көрсетеді.

Қостанай облысы, Қызылорда облысы, Түркістан облысы және басқа да өңірлерде картон-қағаз қаптамасының қалдықтарын кәдеге жаратуда айтарлықтай күш-жігер бар. Қайта өңдеу қуатының өсу болжамдары кәсіпорындардың ресурстарды тиімдірек пайдалануға және қоршаған ортаға әсерді азайтуға ұмтылысын көрсетеді.

Алайда, оң тенденцияларға қарамастан, кейбір аймақтарда картон-қағаз қаптамасының қалдықтарын жоюға ықпал ету үшін қосымша күш пен инвестиция қажет. Бұл қайта өңдеу инфрақұрылымын одан әрі нығайтуға және Қазақстанның барлық аумағында қалдықтарды басқарудың неғұрлым орнықты жүйелерін құруға мүмкіндік береді.

1.2. Алтынсарин ауданындағы коммуналдық қалдықтарды басқарудың ағымдағы жағдайын бағалау

10 Кесте– 2022 жылы Қостанай облысы бойынша коммуналдық қалдықтарды жинау және әкету жөніндегі кәсіпорындар мен ұйымдардың саны, жиналған және тасымалданған коммуналдық қалдықтардың көлемі*

	Коммуналдық қалдықтарды жинау және шығару жөніндегі кәсіпорындар мен ұйымдардың саны	Өздігінен шығаратын кәсіпорындардың қалдықтарын ескере отырып, жиналған қалдықтардың жалпы көлемі, тонна	Оның ішінде жиналған коммуналдық қалдықтардың көлемі, тонна
Қостанай облысы	49	292 791	171 168
Қостанай қ.	10	99 926	72 545
Арқалық қ.	1	10 857	10 857
Лисаковск қ.	5	10 278	x
Рудный қ.	8	60 753	37 120
Алтынсарин ауданы	-	-	-
Амангелды ауданы	1	520	520
Ауликөл ауданы	3	8 553	6 753
Денисов ауданы	1	3 086	1 543
Жангелдин ауданы	1	3 243	200
Жітіқара ауданы	3	13 049	9 864
Қамысты ауданы	1	2 695	200
Қарабалық ауданы	3	10 789	3 633

Қарасу ауданы	1	10 431	3
Қостанай ауданы	4	38 765	14 336
Меңдіқара ауданы	1	4 797	270
Науырзым ауданы	-	-	-
Сарыкөл ауданы	-	355	-
Бейімбет Майлин ауданы	4	7 415	3 851
Ұзынкөл ауданы	1	3783	3783
Федоров ауданы	1	3 497	1 217

* "Қостанай облысында 2022 жылғы коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу туралы" Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің ұлттық статистика бюросы, Шығарылған күні: 04.05.2023 ж..

Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің ұлттық статистика бюросы жариялайтын ресми статистикалық ақпаратқа сәйкес Қостанай облысының аумағында коммуналдық қалдықтарды жинау және әкету жөніндегі қызметті әртүрлі меншік нысанындағы 49 шаруашылық жүргізуші субъектінің қызметі жүзеге асырады. Алтынсарин ауданында коммуналдық қалдықтарды жинау және шығару қызметі жүзеге асырылады. Алайда, жүргізілген дала жұмыстары барысында коммуналдық қалдықтарды жинау және әкету жөніндегі қызметті жүзеге асыру мақсатында "Көмек-Алтын" МКК барлық рұқсаттар мен лицензияларды алу процесінде екені анықталды.

Қостанай облысында 2022 жыл ішінде өздігінен шығаратын кәсіпорындардың қалдықтарын ескере отырып жиналған қалдықтардың жиынтық массасы 292 791 тоннаны құрады, оның ішінде жиналған коммуналдық қалдықтардың көлемі 171 168 тоннаны құрады.

Жиналған коммуналдық қалдықтардың ең көп үлесі Қостанай қаласы бойынша табиғи түрде 72 545 тонна көлемімен және облыстың жиынтық көрсеткіштерінің 42,38% үлесімен белгіленеді. Сондай-ақ, облыстық ауқымдағы елеулі үлестерді көлемі 37 120 тонна және үлесі 21,69% Рудный қаласы және 10 857 тонна коммуналдық қалдықтар мен үлесі 6,34% Арқалық қаласы алып отыр.

11 Кесте – Полигондарға түскен коммуналдық қалдықтардың жалпы көлемі, 2022 жылғы Қостанай облысы бойынша коммуналдық қалдықтарды сұрыптау көрсеткіштері

*

	Түскен қалдықтардың көлемі, тонна		Сұрыпталған қалдықтардың көлемі, тонна	Сұрыптау, %
	барлығы	оның ішінде өздігінен әкететін кәсіпорындар мен халықтан түскен қалдықтардың көлемі, тонна		
Қостанай облысы	224 037	121 623	12 309	5,49
Қостанай қ.	91 160	27 381	5 149	5,65

Арқалық қ.	10 857	-	-	
Лисаковск қ.	6 585	5 804	3 223	48,94
Рудный қ.	х	х	-	
Алтынсарин ауданы	-	-	-	
Амангелды ауданы	520	-	-	
Ауликөл ауданы	2 452	1 800	-	
Денисов ауданы	1 627	1 543	14	0,86
Жангелдин ауданы	3 043	3 043	-	
Жітіқара ауданы	9 864	3 185	1 894	19,20
Қамысты ауданы	2 495	2 495	-	
Қарабалық ауданы	7 156	7 156	-	
Қарасу ауданы	10 428	10 428	х	
Қостанай ауданы	36 317	24 429	894	2,46
Меңдіқара ауданы	4 797	4 527	-	
Науырзым ауданы	-	-	-	
Сарыкөл ауданы	355	355	-	
Бейімбет Майлин ауданы	5 468	3 564	х	
Ұзынкөл ауданы	3 783	-	-	
Федоров ауданы	3 497	2 280	-	

* "Қостанай облысында 2022 жылғы коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу туралы" Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің ұлттық статистика бюросы, Шығарылған күні: 04.05.2023 ж.

Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің ұлттық статистика бюросы жариялаған ресми статистикалық ақпаратқа сәйкес, Қостанай облысында 2022 жылдың қорытындысы бойынша коммуналдық қалдықтарды сұрыптау көрсеткіші 5,49% - кұрайды, бұл 224 037 тоннадан 12 309 тонна коммуналдық қалдықтар Облыстың ҚТҚ полигондарында бастапқы сұрыпталуға ұшырағанын көрсетеді.

Бұл ретте сұрыптау деңгейінің ең жоғары көрсеткіші 48,94% көрсеткішімен Лисаков қаласы бойынша белгіленетінін атап өту қажет. Бұдан әрі сұрыптау деңгейі 19,20% Жітіқара ауданы және Қостанай қаласы-5,65%.

Алтынсарин ауданына келетін болсақ, статистика органдарында коммуналдық қалдықтарды сұрыптау туралы деректер жоқ.

Далалық зерттеулер жүргізу және "Көмек-Алтын" МКК директорымен сұхбат барысында коммуналдық қалдықтарды бөлек жинауды қамтамасыз ететін қандай да бір тетіктердің жоқтығы анықталды.

12 Кесте – 2022 жылдың соңына Қостанай облысы бойынша кәдеге жаратылған және көмілген қалдықтардың жалпы көлемі

	2022 жылдың басына		2022 жылдың соңына			
--	--------------------	--	--------------------	--	--	--

	жинақталған көмілген қалдықтардың көлемі, тонна	2022 жылы көмуге түскен қалдықтардың көлемі, тонна	жинақталған көмілген қалдықтардың көлемі, тонна	Полигонның жобалық қуаты, тонна	Полигонның жинақталу көрсеткіші, %	Полигонның ауданы, км2
Қостанай облысы	3 345 954	205 948	3 551 902	15 509 615	22,90	5,65
Қостанай қ.	1 192 955	85 344	1 278 299	1 530 443	83,52	0,38
Арқалық қ.	194 404	10 857	205 261	660 000	31,10	1,00
Лисаковск қ.	145 652	3 279	148 931	670 000	22,23	0,27
Рудный қ.	х	х	х	х	х	х
Алтынсарин ауданы	-	-	-	-	-	-
Амангелды ауданы	30 529	520	31 049	31 155	99,66	0,10
Ауликөл ауданы	104 236	2 452	106 688	460 355	23,18	0,50
Денисов ауданы	19 299	1 613	20 912	91 322	22,90	0,06
Жангелдин ауданы	7 042	3 043	10 085	35 000	28,81	0,28
Жігітқара ауданы	205 437	7 512	212 949	1 361 325	15,64	0,24
Қамысты ауданы	82 656	2 495	85 151	193 453	44,02	0,06
Қарабалық ауданы	106 541	7 156	113 697	342 050	33,24	0,32
Қарасу ауданы	104 231	5 477	109 708	1 227 784	8,94	0,18
Қостанай ауданы	516 430	34 799	551 229	6 762 843	8,15	0,18
Меңдіқара ауданы	43 095	4 797	47 892	68 736	69,68	0,27
Науырзым ауданы	-	-	-	-	-	-
Сарыкөл ауданы	30 645	355	31 000	31 000	100,00	0,20
Бейімбет Майлин ауданы	88 756	5 336	94 092	292 849	32,13	0,38
Ұзынкөл ауданы	92 904	3 783	96 687	356 110	27,15	0,26
Федоров ауданы	29 227	3 497	32 724	40 000	81,81	0,47

* "Қостанай облысында 2022 жылғы коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу туралы" Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің ұлттық статистика бюросы, Шығарылған күні: 04.05.2023 ж.

Ұсынылған мәліметтерге сәйкес, Қостанай облысы бойынша ҚТҚ полигондарының жалпы толу көрсеткіші 2022 жылдың соңында 22,90% құрады, полигондардың жиынтық жобалық қуаты 15 509 615 тоннаға тең.

Белгіленген жобалық қуаты толығымен таусылған, Сарыкөл ауданындағы ҚТҚ полигоны болып табылады, толтыру көрсеткіші 100% - ға тең. Толтырудың ең жоғары көрсеткіштері облыстың келесі аудандарына да тән:

Амангелді ауданы-99,66%;

Қостанай қ. - 83,52%;

Федоров ауданы-81,81%;

Меңдіқара ауданы-69,68%.

ҚТҚ полигондарының ең аз толу көрсеткіштері келесі аумақтарға тән:

Қостанай ауданы-8,15%;

Қарасу ауданы-8,94%;

Жітіқара ауданы-15,64%;

Лисаков қ. - 22,23%;

Денисов ауданы-22,90%.

Бұл ретте, Ұлттық статистика бюросының әдіснамасына сәйкес қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау және әкету жөніндегі есепті қалыптастыру кезінде үй шаруашылықтарының коммуналдық қалдықтарын, сондай-ақ кәсіпорындар мен ұйымдардың ұқсас қалдықтарын жинауды және әкетуді жүзеге асыратын заңды тұлғалар мен олардың құрылымдық бөлімшелерінің деректері негізге алынатынын атап өту өте маңызды. Қалдықтар полигондарына әкетілетін қалдықтардың көлемін есептеу кезінде рұқсат етілмеген полигондарға әкетілетін қалдықтар есепке алынбайды. Яғни, басқаша айтқанда, ҚТҚ жинау және әкету қызметтерімен қамтылмаған үй шаруашылықтарының ҚТҚ көлемі ескерілмейді.

Қостанай облысы Алтынсарин ауданының аумағында "Көмек-Алтын"МҚК сенімгерлік басқаруға беру жоспарланып отырған қатты тұрмыстық қалдықтардың (ҚТҚ) 21 полигоны орналасқан. Осы полигондардың барлығы 2017 жылы пайдалануға берілді. Қазіргі уақытта барлық полигондарда қалдықтарды сақтау және жою үшін жер учаскелерін бөлуге рұқсаттар, сондай-ақ олардың әсеріне экологиялық рұқсаттар жоқ. Полигонның қызметін реттейтін ресми құжаттардың болмауы оны рұқсат етілмеген полигон ретінде жіктеуге әкеледі. Алайда, қажетті құжаттарды рәсімдеу жұмыстары тек төрт полигон үшін жүргізілуде: Силантьев, Красный Кордон, сондай-ақ Щербаков пен Большой Чураков.

13-кесте - Ауылдық округтердегі ҚТҚ полигондары

--	--	--	--	--	--

№	Ауылдық округ	Ауыл	Полигонның қуаты (т.)	Ауданы (га)	Полигонның толықтығы (т.)
1	Димитров	Танабай	2 484,1	4,5	1 366,3
2	Димитров	Воробьев	2 103,8	2,0	1 157,1
3	Илияс Омаров	Докучаевка	2 266,2	2,0	1 246,4
4	Илияс Омаров	Илияс Омаров	311,3	1,2	171,2
5	Илияс Омаров	Жаңасу	330,8	2,0	181,9
6	Обаған	Бирюков	1 020,2	0,4	561,1
7	Обаған	Зуев	920,7	0,4	506,4
8	Обаған	Силантьев	8 238,7	18,7	4 531,3
9	Мари я м Хәкімжанова	Щербаков	4 008,0	9,0	2 204,4
10	Мари я м Хәкімжанова	Сатай	1 067,8	0,4	587,3
11	Омара Шипин	Первомай	1 258,2	2,0	692,0
12	Омара Шипин	Темір Қазық	492,5	1,0	270,9
13	Большой Чураков	Большой Чураков	6 299,9	16,3	3 464,9
14	Большой Чураков	Новониколаев	288,8	0,4	158,8
15	Большой Чураков	Осипов	1 314,5	0,1	723,0
16	Свердлов а.	Свердлов	776,8	3,0	427,2
17	Новоалексеев а.	Новоалексеев	2 953,5	6,0	1 624,4
18		Анновка (жойылды, Новоалексеев а. құрамына өтті.)	527,7	0,4	290,2
19	Большой Чураков	Приозерный	3 303,5	2,0	1 816,9
20	Большой Чураков	Көбек	492,5	1,5	270,9
21	Красный Кордон а.	Красный Кордон	-	7,0	-
		Барлығы:	40 459,5	80,3	22 252,7

Тапсырыс беруші ұсынған деректерге сәйкес, әртүрлі ауылдық округтерде 21 полигон туралы ақпарат бар. Бұл көпбұрыштардың қуаты әр түрлі (тоннамен), ауданы (гектармен) және толықтығы (тоннамен) көрсетілген. Барлық полигондардың жалпы қуаттылығы 40,459. 5 тоннаны, жалпы ауданы - 80.3 гектарды, ал жалпы толымдылығы -22,252.7 тоннаны құрайды. Бұл орта есеппен көпбұрыштардың жалпы қуатының жартысына жуығын толтыратынын көрсетеді.

Берілген деректерді талдау әртүрлі ауылдық округтер арасындағы полигондардың қуаттылығында, ауданында және толықтығында айтарлықтай айырмашылықтарды көрсетеді. Мысалы, Силантьевкадағы (Обаған округі) полигонның қуаты ең үлкен (

8,238.7 тонна) және ауданы (18.7 га), ал Осиповкадағы (Большой Чураков округі) полигонның ауданы ең аз (0.1 га), бірақ сонымен бірге қуаты өте жоғары (723 тонна).

Алайда, олардың қуаты мен толықтығымен салыстырғанда ауданы аз полигондар бар, бұл қалдықтардың сығылуының жоғары дәрежесін немесе осы полигондардың толып кетуін көрсетуі мүмкін. Мысалы, Свердловск полигонының ауданы небәрі 3 га, қуаттылығы 776.8 тонна және толымдылығы 427.2 тонна.

Ұсынылған деректер әртүрлі аудандардағы қалдықтарды басқарудың әртүрлілігін көрсетеді. Маңыздысы, кейбір көпбұрыштардың жоғары толықтығы болашақта экологиялық проблемалардың алдын алу үшін осы аудандарды кеңейту қажеттілігін көрсетуі мүмкін.

"SM project" ЖШС әзірлеген "Көмек-Алтын" МКК басқаратын Большой Чураков ауылының ҚТҚ полигоны үшін қалдықтарды басқару бағдарламасына сәйкес, ҚТҚ полигоны Қостанай облысының Алтынсарин ауданында орналасқан және 163 га аумақты алып жатыр. Ол Большой-Чураков ауылының тұрғындарынан да, кәсіпорындарынан да тұрмыстық және өнеркәсіптік қатты қалдықтарды қабылдауға және көмуге арналған. Бұл полигон топырақты, жер үсті және жер асты суларын қорғауды қамтамасыз ететін, сондай-ақ кеміргіштердің, жәндіктердің және патогендердің таралуын болдырмайтын табиғатты қорғау құрылысының кешені болып табылады.

Полигонның негізгі құрылысы полигон алаңының 95% - на дейін алып жатқан 0,5 м тереңдіктегі шұңқыр болып табылатын қалдықтарды жинауға арналған учаскенің болуын жоспарлайды. Қалдықтарды жинауды қабатты тығыздау технологиясы бойынша жүргізу жоспарлануда, онда қалдықтар бульдозермен биіктігі 0.2-0.3 м қабатпен тегістеледі және тығыздалады.

"Көмек-Алтын" МКК басқаратын Большой-Чураков ауылының ҚТҚ полигоны үшін қалдықтарды басқару бағдарламасы қалдықтардың көлемін және қоршаған ортаға әсерін 2023 жылдан 2027 жылға дейін қысқартуға бағытталған. Негізгі іс-шараларға көму көлемін 84% - ға азайту мақсатында ҚТҚ қалдықтарын сұрыптауды ұйымдастыру, кірме жолды және полигонның санитарлық-қорғау аймағының аумағын қоқыстардан тазарту, экологияны жақсарту үшін полигонның периметрі бойынша ағаштар мен бұталарды отырғызу және кеңістікті пайдалануды оңтайландыру үшін полигонда пайдаланылған карталарды кезең-кезеңімен тығыздау кіреді. Бұл іс-шаралар бюджеттен қаржыландырылады және қалдықтарды тиімді басқаруға және қоршаған ортаны қорғауға ықпал етеді.

"Көмек-Алтын" МКК басқаруымен Большой-Чураков ауылының ҚТҚ полигонындағы қалдықтарды басқарудың ағымдағы жай-күйі ҚТҚ қалдықтарын сұрыптауды ұйымдастыру, полигонға кірме жолды тазалау, полигонның СҚА аумағын жинау, полигон бойынша ағаштар мен бұталарды отырғызу сияқты іс-шараларға назар аударатын отырып, қалдықтардың көлемі мен қоршаған ортаға әсерін азайтуға бағытталған

полигонның периметрі бойынша және полигондағы пайдаланылған карталарды кезең-кезеңімен тығыздау. 2023-2027 жылдар аралығында жоспарланған және бюджет қаражатынан қаржыландырылатын бұл іс-шаралар қалдықтардың табиғатқа теріс әсерін азайтуға бағытталған

14 Кесте – Алтынсарин ауданының ҚТҚ полигондарын тұтыну қалдықтарын орналастыру нормативтері

Тұтыну қалдықтарын орналастыру нормативтері			
ҚТҚ полигоны , Большой-Чураков а.			
Жыл	Пайда болуы, т/жыл	Орналастыру т / жыл	Бөгде ұйымдарға беру, т/жыл
2023	644,48	571,6	324,27
2024	644,48	571,6	324,27
2025	644,48	571,6	324,27
2026	644,48	571,6	324,27
2027	644,48	571,6	324,27

15 Кесте – ҚТҚ полигондарын ұстау және коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі нормативтік құқықтық актілерге сәйкестік тізілімі.

НОРМАТИВТІК-ҚҰҚЫҚТЫҚ АКТІЛЕРДІҢ ТАЛАПТАРЫ	ОРЫНДАЛУЫН БАҒАЛАУ
"Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларына сәйкес	
Қалдықтарды сақтау орнынан (алаң) тұрғын үй құрылысы аумағына, өндірістік және коммуналдық мақсаттағы объектілерге дейінгі СҚА мөлшері " санитариялық қағидаларды бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің міндетін атқарушының 2022 жылғы 11 қаңтардағы № ҚР ДСМ-2 бұйрығының белгіленген талаптарымен айқындалады. тіршілік ету ортасы және адам денсаулығы.	Рұқсат жоқ
Елді мекендерде (тұрғын үй қорының, ұйымдардың, мәдени-бұқаралық мекемелердің, демалыс аймақтарының аумағында) көлік үшін кіреберістері бар қалдықтарды жинауға арналған контейнерлерді орналастыру үшін арнайы алаңдар бөлінеді. Алаң қатты жабынмен орналастырылады және қалдықтардың желмен таралу (таралу) мүмкіндігін болдырмайтын, бірақ кемінде 1,5 м биіктікке үш жағынан қоршалады.	Орындалмайды
ҚТҚ шығару уақтылы жүзеге асырылады. Қалдықтарды контейнерлерде 0оС және одан төмен температурада сақтау мерзімі – үш тәуліктен аспайды, оң температурада – бір тәуліктен аспайды.	Орындалмайды
ҚТҚ қоқыстар, полигондардың меншік иесі полигоннан (ұйымдасқан полигоннан) шыққан кезде қоқыс таситын көліктердің дөңгелектерін	

зарарсыздандыру үшін дезинфекциялық бетон ваннасын ұйымдастырады. Ваннаның ұзындығы кемінде 8 м, ені 3 м, тереңдігі 0,3 м.	Орындалмайды
ҚТҚ полигонының бүкіл аумағының периметрі бойынша қоқыстар жеңіл қоршау, тереңдігі 2 м-ден асатын құрғату траншеясы немесе биіктігі 2 м-ден аспайтын жер білігі орнатылады.	Орындалмайды
Тұтыну қалдықтарын залалсыздандыру кезінде осы Санитариялық қағидалардың 40-тармағында көрсетілген пештер (инсинераторлар) пайдаланылады. Полигонға ауыр металдар мен заттарды алудың тиімді әдістері, радиоактивті қалдықтар, регенерациялауға жататын мұнай өнімдері әзірленген тұтыну қалдықтары қабылданбайды.	Орындалмайды
Полигон басым бағыттағы желдерді ескере отырып, елді мекендердің жел жағында, өзендердің ағысы бойынша шаруашылық-ауыз сумен жабдықтау су жинау орындарынан төмен, ашық су айдындарын, қыстайтын шұңқырларды, жаппай уылдырық шашу және балық аулау орындарын су жинау аймақтарынан төмен және шетелдерде орналастырылады.	Орындалмайды
Полигонға арналған орындар елді мекендер мен адамдардың жаппай демалатын аймақтарының, шаруашылық сумен жабдықтаудың, минералдық көздердің, ашық су айдындарының және жер асты суларының ластануын болдырмайтын инженерлік шешімдерді орындауға мүмкіндік беретін нөсер, еріген және тасқын сулармен су баспайтын, құрылыс салудан бос, желдетілетін жекелеген аумақтарда көзделеді.	Орындалады
Полигон жер асты сулары 20 м-ден астам тереңдікте жатқан және сүзу коэффициенті тәулігіне 10 м-ден аспайтын өткізгіштігі төмен жыныстармен жабылған учаскелерде орналастырылады. Полигон түбінің негізін жер асты сулары деңгейінің ең жоғары негізгі тұруынан кемінде 4 м орналастырады. Түбі мен қабырғалары гидрооқшаулағышпен реттеледі.	Рұқсат жоқ
ҚТҚ полигондарының, қоқыс үйінділердің СҚА мөлшері мен көгалдандырылуы № ҚР ДСМ-2 бұйрығына сәйкес жүзеге асырылады.	Орындалмайды
Полигонды тұрғын үй құрылысының резервтік аумақтарында, өндірістік объектілерді, рекреациялық аймақтарды кеңейтуде, өзен аңғарларында, арқалықтарда, топырақтың шөгуі бар учаскелерде, карст процестерінің даму орындарында, пайдалы қазбалар жатқан аумақта, жерасты ауыз су көздерінің қоректену аймағында орналастыруға жол берілмейді.	Рұқсат жоқ

Полигон аумағының елді мекендер, өндірістік объектілер, ауыл шаруашылығы алқаптары мен су ағындары бағытында еңкеюіне жол берілмейді.	Рұқсат жоқ
Полигон аумағы екі аймаққа бөлінеді: ҚТҚ сақтау аймағы және шаруашылық-тұрмыстық объектілерді орналастыру аймағы.	Орындалмайды
Полигондардың персоналы үшін санитарлық-тұрмыстық қызмет көрсету үй-жайлары көзделеді. Тамақтану бөлмесі кем дегенде тұрмыстық тоңазытқышпен және ыдыс жууға арналған раковинамен жабдықталған.	Орындалады
Полигонда келіп түсетін қалдықтардың құрамы мен есебін, полигонның жұмыс бөлігінде қалдықтардың бөлінуін, қалдықтарды оқшаулау жөніндегі технологиялық циклды бақылауды қамтамасыз етеді.	Орындалады
Полигонның жасыл аймағында (периметрі бойынша) ҚТҚ-ның жер асты суларына әсерін бақылау үшін бақылау ұңғымалары орналастырылады, олардың бірі жер асты суларының ағыны бойынша полигоннан жоғары, полигоннан төмен 1-2 ұңғыма.	Орындалмайды
Оқшаулағыш материал ретінде қождар және (немесе) өндіріс қалдықтары қолданылады: әк, бор, сода, гипс, графит, асбестцемент, шифер.	Орындалмайды
Полигондағы қалдықтарды дезинфекциялау үшін далалық компосттау әдістері қолданылады, жылына 120000 м3 ҚТҚ-дан аз қабылдайтын полигондар үшін ҚТҚ-ны сақтаудың траншеялық схемасы қолданылады. Траншеялардың тереңдігі 3-6 м және ені 6-12 м траншеялар басым желдің бағытына перпендикуляр орналастырылған.	Орындалмайды
Коммуналдық қалдықтарды басқару ережелеріне сәйкес	
Коммуналдық қалдықтарды бөлек жинау Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрінің міндетін атқарушының 2021 жылғы 2 желтоқсандағы № 482 бұйрығымен бекітілген техникалық, экономикалық және экологиялық орындылығы ескеріле отырып, қалдықтарды бөлек жинауға, оның ішінде міндетті түрде бөлек жинауға жататын қалдықтардың түрлеріне немесе топтарына (түрлерінің жиынтығына) қойылатын талаптарға сәйкес жүзеге асырылады (нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 25595 болып тіркелген).	Орындалмайды
Егер коммуналдық қалдықтар бөлек жиналса, қалдықтардың әр санаты (фракциясы) үшін шығарудың өзіндік жиілігі анықталады.	Орындалмайды
Кодекстің 368-бабының 4-тармағына сәйкес ҚТҚ тасымалдау жөніндегі қызметті жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілері тиісті қызметтер көрсету	

кезінде мыналарды сақтайды: 1) ҚТҚ тасымалдауға арналған арнайы жабдықталған көлік құралдарын пайдалануға;	Орындалмайды
Қатты тұрмыстық қалдықтарды тасымалдау (оның ішінде шығару) осы Кодекстің талаптарына сәйкес келетін көлік құралдарымен жүзеге асырылуға тиіс.	Орындалмайды

1.3. Қалдықтардың жіктелуі туралы мәліметтер

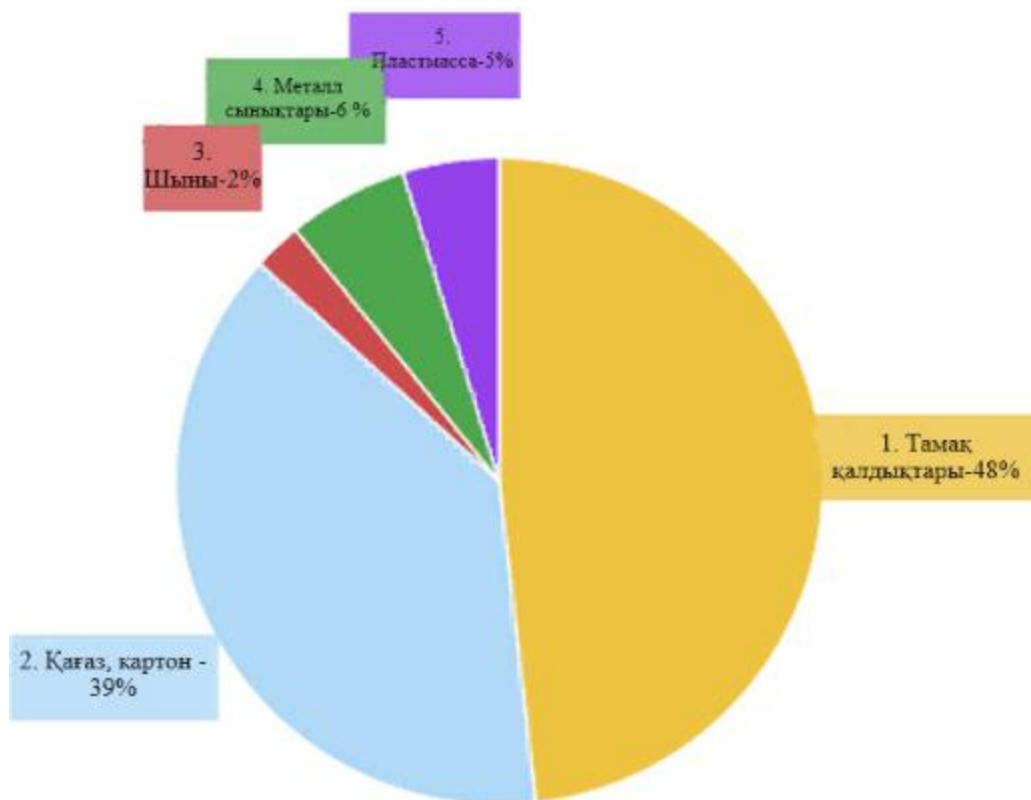
Қатты тұрмыстық қалдықтар. Химиялық және морфологиялық құрамы бойынша қатты тұрмыстық қалдықтар негізінен тамақ, қағаз және тоқыма өнімдерінен тұратын халық пен кәсіпорындардың қалдықтары болып табылады. Қатты тұрмыстық қалдықтар полигонынан атмосфераға ластаушы заттардың шығарындыларын есептеу әдістемесіне (Қазақстан Республикасы Қоршаған ортаны қорғау министрінің 2008 жылғы 18 сәуірдегі № 100-п бұйрығына № 17 қосымша) сәйкес құрамы қатты тұрмыстық қалдықтар (%): тамақ қалдықтары (35-45) ; қағаз, картон (32-35); ағаш (1-2); кара металл сынықтары (3-4); түсті металл сынықтары (0,5-1,5); тоқыма бұйымдары (3-5); сүйектер (1-2); шыны (2-3); былғары, резеңке (0,5-1); тастар, гипс (0,5-1); пластик (3-4); басқа (1-2); түсу 15 мм-ден аз (5-7).

Сурет 5 – Қатты тұрмыстық қалдықтардың морфологиялық құрамы

Күл-қож қалдықтары жеке сектор мен кәсіпорындардың пештері мен қазандықтарында көмір жағу кезінде пайда болады. Өндіріс және тұтыну қалдықтарын шекті орналастыру нормативтерінің жобаларын әзірлеу әдістемесіне сәйкес (ҚР ҚОҚ министрінің 2008.04.18 № 100-п бұйрығына № 16 қосымша) күлдің мынадай құрамы бар (%): SiO₂ - 61,1; Al₂O₃ - 6,6; CaO - 4,3; MgO - 2,2; басқалары - 5,8. Золошлаковые отходы подлежат захоронению на полигоне в полном объеме.

Құрылыс қоқыстары үй-жайларды жөндеуден кейін пайда болады. Өндіріс және тұтыну қалдықтарын шекті орналастыру нормативтерінің жобаларын әзірлеу әдістемесіне сәйкес (ҚР ҚОҚ министрінің 18.04.2008 Ж. № 100-п бұйрығына № 16 қосымша) қалдықтардың құрамына мыналар кіреді: цемент қалдықтары - 10%, құм - 30%, сынған керамикалық плитка - 5%, сылақ - 55%. 2023-2027 жж. - полигонға қабылданатын құрылыс қоқыстары кейіннен кәдеге жарату, қалпына келтіру немесе қайта өңдеу мақсатында арнайы ұйымдарға беру үшін уақытша сақтау алаңдарында жиналады.

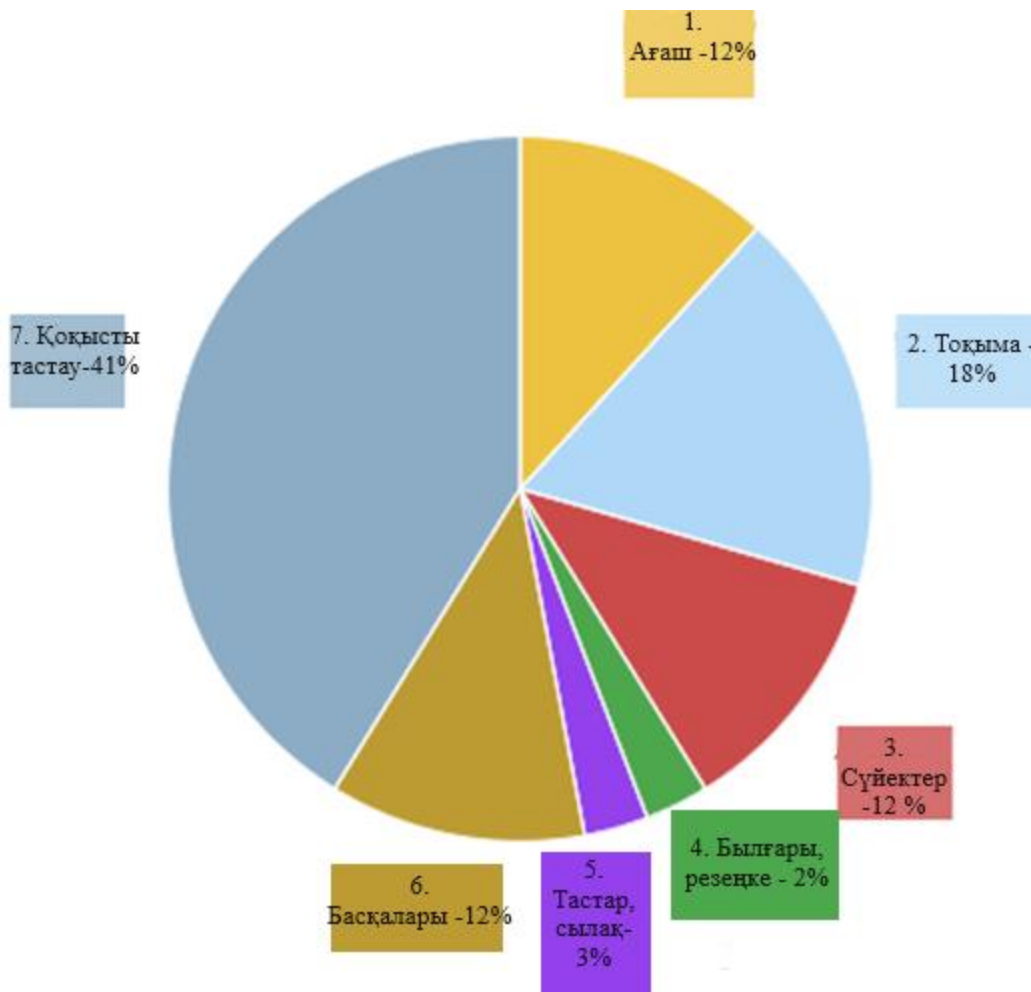

Сурет 6 – Көмуге арналған қатты тұрмыстық қалдықтардың морфологиялық құрамы

ҚТҚ - ның физикалық сипаттамалары ерімейтін, ұшпайтын, жарылғыш емес, қатты.

Кейіннен арнайы ұйымдарға беру үшін уақытша сақтауға арналған қатты тұрмыстық қалдықтардың морфологиялық құрамы: 2023-2027 жж.- 83% - тамақ қалдықтары (40%); Қағаз, картон (32%); шыны (2%); металл сынықтары (5%); пластмасса (4%).

Көмуге арналған қатты тұрмыстық қалдықтардың морфологиялық құрамы: - 2023-2027 жж. - 17% - ағаш (2%); тоқыма (3%); сүйектер (2%); былғары, резеңке (0,5%); тастар, сылақ (0,5%); басқалары (2%); түсу (7%).

Сурет 7 – Көмуге арналған қатты тұрмыстық қалдықтардың морфологиялық құрамы

1.4. Коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы негізгі мәселелері

Алтынсарин ауданында коммуналдық қалдықтар негізінен ҚТҚ полигондарына орналастырылады, ал полигондардың мөлшері аз, сондықтан экономикалық және табиғатты қорғау тұрғысынан тиімді емес.

Ауданда коммуналдық қалдықтарды жинау және әкету жөніндегі қызметті "Көмек-Алтын" МКК (қоқыс шығаратын компания – ҚШК) жүзеге асырады, ҚШК автопаркінде тасымалданатын ҚТҚ нығыздау мүмкіндігі бар заманауи мамандандырылған қоқыс тасығыштар жоқ.

Сондай-ақ, жолдар "әлсіз жер" болып табылады. Көп жағдайда ҚТҚ жинау орындарына кірме жолдар жоқ, немесе олар тым тар және/немесе сапасы нашар, қыста оларды қар жауып, өтпейтін болады.

Ауданда қоқысты бөлек жинау жоқ және коммуналдық қалдықтар полигонға аралас түрде түседі, соның салдарынан сұрыпталған қайта өңделетін шикізаттың сапасы төмен

(ылғалды, маймен және тамақ қалдықтарымен ластанған және т.б.). Нәтижесінде, мұндай төмен сапалы қайта өңделетін материалдардың бағасы төмен.

Ключевые проблемы системы обращения с коммунальными отходами Алтынсринского района Костанайской области, выявленные в ходе проведения полевых исследований:

Далалық зерттеулер жүргізу барысында анықталған Қостанай облысы Алтынсарин ауданының коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу жүйесінің түйінді мәселелері:

- аудан орталығында коммуналдық қалдықтарды жинау мен әкетудің орталықтандырылған жүйесімен халықты төмен қамту, бағалау деректері бойынша халықты қамту 10 нан 20%-ға дейін құрайды;

- аудан орталығынан тыс жерлерде коммуналдық қалдықтарды орталықтандырылған жинау және шығару жүйесі ұйымдастырылмаған;

- ҚШК-та үй немесе пәтер тұрғындарының сандық құрамы туралы өзекті мәліметтер жоқ, бұл ақы алуды едәуір қиындатады, өйткені ҚТҚ жинау, әкету тарифтері 1 адамға бекітіледі;

- Алтынсарин ауданында жайластырылған контейнерлік алаңдардың болмауы көпқабатты үйлер мен ҚТҚ жиналатын орындардың айналасында антисанитариялық жағдай жасауға алып келеді.

Қазіргі уақытта Қазақстанда ҚТҚ сұрыптау және қайта өңдеу бойынша 170-тен астам шағын және орта бизнес кәсіпорындары жұмыс істейді. Атап айтқанда, Қостанай облысының аумағында тек картон-қағаз қаптамасы, Лисаков қаласындағы екі шаруашылық қалдықтары қайта өңделеді, бұл қалдықтарды қайта өңдеу мен кәдеге жаратудың тиімділігі туралы айтуға мүмкіндік бермейді. ҚТҚ-ның жекелеген фракцияларын қайта өңдеу бойынша объектілердің қашықтығы ҚТҚ жинау субъектілеріне жиналған қайта шикізатты жеткізуді жүзеге асыруға мүмкіндік бермейді, өйткені айтарлықтай көлік шығындары тиімсіз қызметке әкеп соғады, бұл да сектордың инвестициялық тартымсыздығының басты себептерінің бірі болып табылады.

Саланы дамытудың негізгі тежегіш факторы ретінде төмен инвестициялық тартымдылық мемлекеттік қолдаудың заңнамалық шараларының жеткіліксіздігін де қамтиды. ҚТҚ қайта өңдеу және кәдеге жарату мәселесінің өте маңызды аспектісі – қайта өңдеу дамуының негізгі шектегіші болып табылатын қалдықтар нарығы мен қалдықтардан жасалған бұйымдар нарығын қалыптастыру.

Қалдықтарды басқару жүйесін дамыту әдетте бірқатар кедергілермен тежеледі, оларды бөлуге болады: қаржылық, экономикалық, мәдени және ақпараттық.

ҚТҚ-мен жұмыс істеу секторын дамыту мәселелері және оларды шешу бойынша ұсынылған шаралар басымдық тәртібімен ұсынылған. Ең маңызды кедергі-қаржыландырудың жеткіліксіздігі және оны дамытуға экономикалық ынталандырудың болмауы.

Қаржы-экономикалық кедергілер, ең алдымен, инвестицияларды қайтарудың кепілі ретінде тұрақты қаржыландыруды қамтамасыз етудегі қиындықтарға байланысты. Мұндай кедергілерге қалдықтармен байланысты тарифтер мен басқа төлемдерді белгілеу және реттеу мәселелері, сондай-ақ қайта өңдеуді дамытуға нақты экономикалық ынталандырудың болмауы жатады.

Бүгінгі таңда ҚТҚ шығару және кәдеге жарату шығындарын өтеудің негізгі көзі халықтың төлемдері болып табылады. Сонымен қатар, тұрмыстық қалдықтарды залалсыздандыру үшін қолданыстағы тарифтер жеткіліксіз және тіпті қалдықтарды көму және оларды шығару шығындарын жаба алмайтыны анық.

Қалдықтармен жұмыс істеу жүйесіндегі төмен тарифтер, қандай да бір басқа субсидиялардың болмауы инвесторлар мен бизнестің саланың кәсіпкерлік қызметіне қатысуын тартымсыз етеді. Бұл мәселе жергілікті атқарушы және өкілді органдар үшін ең күрделі мәселе болып табылады, өйткені тарифтердің өсуі, ең алдымен, халық үшін әлеуметтік мәселе ретінде қарастырылады. Осындай төмен тарифпен өңірлерде сұрыптау қуаттарын құру немесе ұлғайту мүмкін емес, ал өңірде сұрыптау желілерінің болмауы ҚТҚ-ның жекелеген түрлерін көмуге енгізілген тыйымды іске асыруға мүмкіндік бермейді.

Ақпараттық кедергілер қоғамның өзі қалдықтармен сапалы жұмыс істеудің маңыздылығын жеткіліксіз түсінуімен көрінеді, нәтижесінде халықтың тиісті сападағы қызметтерге деген сұранысы іс жүзінде жоқ. Қалдықтармен тиімді жұмыс істеу жөніндегі шараларды іске асыру халық тарапынан да, менікі тарапынан да көзқарасты өзгертуді талап етеді. Қалдықтарға деген көзқарастың түбегейлі өзгеше мәдениетін қалыптастыру, мінез-құлықтың жаңа нормалары мен ережелерін әзірлеу қажет.

2. МАҚСАТЫ, МІНДЕТТЕРІ ЖӘНЕ НЫСАНАЛЫ КӨРСЕТКІШТЕРІ

Қостанай облысы Алтынсарин ауданының коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасының паспорты

Атауы	Қостанай облысы Алтынсарин ауданының коммуналдық қалдықтарды басқарудың 2024 – 2030 жылдарға арналған бағдарламасы
Даму үшін негіз	Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 30 мамырдағы № 577 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының "жасыл экономикаға" көшуі жөніндегі тұжырымдама
	Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2020 жылғы 29 шілдедегі № 479 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасының "жасыл экономикаға" көшуі жөніндегі 2021 – 2030 жылдарға арналған Тұжырымдаманы іске асыру жөніндегі Қазақстан Республикасы Үкіметінің іс-шаралар жоспары
	"Алтынсарин ауданы әкімдігінің тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы, жолаушылар көлігі

Әзірлеуге жауапты мемлекеттік орган	және автомобиль жолдары бөлімі" мемлекеттік мекемесі
Іске асыруға жауапты мемлекеттік орган	"Алтынсарин ауданы әкімдігінің тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы, жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары бөлімі" мемлекеттік мекемесі
Бағдарламаның мақсаты	Қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, тасымалдау, кәдеге жарату, қайта өңдеу және көму жөніндегі қызметтер кешенінің тиімділігін, сенімділігін, экологиялық және әлеуметтік қолайлылығын арттыру, ҚТҚ қайта өңдеу үлесін ұлғайту, сондай-ақ қалдықтарды қауіпсіз көмуді қамтамасыз ету.
Бағдарламаның міндеттері	<p>1. Қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, тасымалдау, сұрыптау және көму жөніндегі бірыңғай операторды айқындау.</p> <p>1.Тұрмыстық қатты қалдықтарды орталықтандырылған жинау және тасымалдау жүйесін ұйымдастыру. Білім беру көзінен қалдықтарды бөлек жинауды кеңінен енгізу.</p> <p>2.Тұрмыстық қатты қалдықтарды қабылдау, сұрыптау және көмудің күрделі инфрақұрылымы бар санитариялық қағидалардың қазіргі заманғы талаптарына жауап беретін тұрмыстық қатты қалдықтардың қуаты аз қолданыстағы полигондарын жаңғырту және салу. Кездейсоқ қоқыстарды жою</p> <p>3. Қалдықтарды бөлек жинау жүйесі туралы хабардарлықты арттыру және танымал ету.</p>
Бағдарламаны іске асыру мерзімдері мен кезеңдері	2024 - 2030 жылдары
Нысаналы индикаторлар	<p>Бағдарламаның негізгі мақсаттарына қол жеткізу үшін мынадай нысаналы индикаторларды іске асыру жоспарлануда:</p> <p>Халықты орталықтандырылған жинау, тұрмыстық қатты қалдықтарды шығару – 2030 жылға қарай 100%.</p> <p>Қоқысты санитарлық сақтау-2030 жылға қарай 95%.</p> <p>Қайта өңделген қалдықтардың үлесі-2030 жылға қарай 40%.</p>
Қаржыландыру көлемі	Алтынсарин ауданы үшін 2024-2030 жылдарға арналған бағдарламаны қаржыландыру көлемі әрбір полигон үшін егжей-тегжейлі есептеулер негізінде айқындалатын болады. Нақты есептеулер техникалық-экономикалық негіздемеге (ТЭН) және басқа да Талдамалық деректерге негізделген шығындарды бағалауды қамтиды. Талдау бюджет қаражатының оңтайлы бөлінуін қамтамасыз ете отырып, полигондардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып жүргізіледі. Бағдарламаның икемділігі іске асыру жағдайлары мен экономикалық жағдайдағы өзгерістерге бейімделу үшін көзделген.

2.1. Бағдарламаның мақсаты

Коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасы ҚТҚ жинау, тасымалдау, кәдеге жарату және көму саласындағы көп қырлы жақсартуларға бағытталған. Біріншіден, бағдарлама шығындарды азайту және жалпы тиімділікті қамтамасыз ету мақсатында оңтайландырылған процестерді енгізу арқылы жүйенің тиімділігін арттыруға тырысады. Сонымен қатар, қалдықтарды басқару шеңберінде көрсетілетін қызметтердің тұрақтылығы мен сенімділігін қамтамасыз етуге баса назар аударылады.

Бағдарламаның маңызды аспектісі-экологиялық және әлеуметтік қолайлылыққа ұмтылу. Бұған экологиялық таза технологияларды енгізу және білім беру бағдарламалары және қалдықтарды басқару саласындағы әлеуметтік бастамаларды қолдау арқылы жұртшылықты белсенді тарту кіреді. Негізгі міндеттердің бірі-қалдықтарды сұрыптау және қайта өңдеу үшін инфрақұрылымды дамыту арқылы қол жеткізілетін ҚТҚ өңдеу үлесін ұлғайту.

Соңында, бағдарлама қалдықтарды қауіпсіз көмуді қамтамасыз етуге бағытталған. Бұл жерлеу кезінде санитарлық нормаларды сақтауды және жер асты суларының ластануын болдырмауға бағытталған технологияларды енгізуді қамтиды. Бағдарлама шеңберінде қоғамның әртүрлі аспектілері мен мүдделерінің кешенін ескере отырып, коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеудің тұрақты және жауапты жүйесін құру үшін ортақ күш-жігермен қадамдар жасалуда.

2.2. Бағдарламаның міндеттері

1-міндет. Қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, тасымалдау, сұрыптау және көму жөніндегі бірыңғай операторды айқындау.

1.1. Қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, тасымалдау, сұрыптау және көму бойынша жеке әріптесті таңдау үшін МЖӘ конкурсын өткізу.

1.2. Жеке әріптес болмаған жағдайда МКК құру.

2-міндет. Тұрмыстық қатты қалдықтарды орталықтандырылған жинау және тасымалдау жүйесін ұйымдастыру. Білім беру көзінен қалдықтарды бөлек жинауды кеңінен енгізу.

2.1. Силантьев, Обаған, Малый Чураков, Большой Чураков, Новониколаев, Танабай, Докучаевка, Шоқай, Первомай, Темір Қазық, Щербаков, Сатай, Қосқұдық және Красный ауылдарында 160 контейнерлік алаңдарды қоқыс жәшіктерімен (160 құрғақ қалдықтар үшін, 160 дымқыл қалдықтар үшін және 160 ПЭТ жинау үшін) жайластыру Кордон.

"Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларын бекіту туралы " Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м. а. 2020 жылғы 25

желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 бұйрығына сәйкес, елді мекендердегі қатты тұрмыстық қалдықтарға арналған контейнерлер қақпақтармен жабдыкталуы, қатты жабыны бар алаңдарда орнатылуы, үш жағынан (биіктігі кемінде 1,5 метр) қоршалуы, тұрғын және қоғамдық ғимараттардан кемінде 25 метр қашықтықта орналастырылуы және күрделі құрылыс жағдайында комиссиялық бекітуге жатады.

2.2. Бирюков, Осипов, Приозерный, Новоалексеев, Көбек, Зуев, Свердлов, Воробьевское, Жаңасу, Илияс Омаров атындағы және Басбек ауылдарында 5x6 м2 көлеміндегі және ылғалды және құрғақ қалдықтарға арналған 11 уақытша сақтау пункттерін құру.

Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 бұйрығының 2-тарауына, 17-тармағына сәйкес, " Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылғы 28 желтоқсанда № 21934 болып тіркелді, "Қалдықтарды уақытша сақтауға арналған алаң қатты және улы қалдықтар (заттар) үшін өткізбейтін материалмен жабылады, төгу құрылғысымен және тазарту құрылыстарына қарай еңіспен үйіледі. Алаңдардан жер үсті ағынын жалпы нөсер ағынына жіберуге жол берілмейді. Алаңнан жер үсті ағыны үшін улы заттарды ұстауды, тазалауды және оларды залалсыздандыруды қамтамасыз ететін арнайы тазарту құрылыстары көзделеді. Алаңда қалдықтарды атмосфералық жауын-шашын мен желдің әсерінен қорғау көзделеді".

2.3. Қалдықтарды жинау және әкету үшін көлікті 12 КАМАЗ (әрбір полигонға 2-ден), 6 қоқыс тасығыш (әрбір полигонға 1-ден), 6 тиегіш (әрбір полигонға 1-ден) және 1 сұрыптау желісін Силантьевка ауылына сатып алу.

Қоқыс алаңдарының саны үш күндік кезеңде ауылда қалдықтарды жинақтау стандарттары негізінде анықталды. Уақытша сақтау пункттерінің санын есептеу ауыл халқының санына және олардың арасындағы қашықтыққа сәйкес жүзеге асырылады. Көлік құралдарының санын анықтау елдегі ұқсас полигондардың деректері негізінде жүргізілді:

16 Кесте - Ауылдық аудандар бойынша қатты тұрмыстық қалдықтарды (ҚТҚ) басқару жоспары: полигондар мен қамтылатын ауылдарды бөлу

Қамтылатын ауылдар	Уақытша сақтау пункттері	Жылына қалдықтардың түзілу көлемі / т	Полигоннан қашықтық, уақытша сақтау, км	Қоқыс алаңдары	Қамтылатын ауылдар
Силантьев а.	1 535		2349		26
Обаған а.	509		779	4,2	9
Бирюков а.	51	+	78	19,3	

Малый Чураков а.	497		760	2	8
4	2 592	1	3966		43
Большой Чураков а.	1 458		2231		24
Новониколаев а.	88		135	6	2
Осипов а.	63	+	96	10,9	
Приозерный а.	239	+	366	28	
Новоалексеев а.	616	+	942	42	
Көбек а.	53	+	81	44	
6	2 517	4	3851		27
Танабай а.	549		840		9
Зуев а.	344	+	526	19	
Свердлов а.	785	+	1201	29	
Воробьев а.	226	+	346	20	
4	1 904	3	2913		9
Докучаевка а.	560		857		9
Жаңасу а.	131	+	200	20	
Илияс Омаров атын.а.	313	+	479	30	
Шоқай а.	542		829	11	9
4	1 546	2	2365		18
Первомай а.	504		771		8
Темір Қазық а.	123		188	9,8	3
2	627	0	959		12
Щербаков а.	1 857		2841		31
Басбек а.	51	+	78	19,5	
Сатай а.	262		401	15	4
Қосқұдық а.	221		338	1	4
Красный Кордон а.	848		1297	14	14
5	3 239	1	4956		53
А У Д А Н Б О Й Ы Н Ш А Ж И Ы Н Ы	12 425	11	19010		162

2.4. Тұрғылықты жері бойынша тіркелген азаматтардың санын сәйкестендіру мақсатында ҚШК үшін халықты тіркеу туралы мәліметтерге қол жеткізуді қамтамасыз ету (ҚР ЭК 13-Т., 4-т., 365-Б.).

3-міндет. Тұрмыстық қатты қалдықтарды қабылдау, сұрыптау және көмудің күрделі инфрақұрылымы бар санитариялық қағидалардың қазіргі заманғы талаптарына жауап беретін тұрмыстық қатты қалдықтардың қуаты аз қолданыстағы полигондарын жаңғырту және салу. Кездейсоқ қоқыстарды жою

3.1. Силантьев, Большой Чураков, Щербаков, Красный Кордон, Танабай және Докучаевка елді мекендеріндегі коммуналдық қалдықтардың 6 полигонын жаңғырту.

3.2. Полигондарды, кездейсоқ қоқыстарды жою.

Қостанай облысы Алтынсарин ауданының аумағында қатты тұрмыстық қалдықтарды (ҚТҚ) жинауға арналған 21 полигон орналасқан. Осы полигондардың барлығы 2017 жылы пайдалануға берілді. Қазіргі уақытта барлық полигондарда қалдықтарды сақтау және жою үшін жер учаскелерін бөлуге рұқсаттар, сондай-ақ олардың әсеріне экологиялық рұқсаттар жоқ. Алайда, қажетті құжаттарды рәсімдеу жұмыстары тек төрт полигон үшін жүргізілуде: Силантьев, Щербаков, Красный Кордон ауылында, сондай-ақ Большой Чураков. Рұқсаттардың жарамдылық мерзімі мен олардың жұмысын тоқтату фактісін ескере отырып, бұл полигондарды рұқсат етілмеген полигондар ретінде жіктеу орынды деп саналады. Осыған байланысты Воробьев, И.Омаров атындағы, Жаңасу, Бирюков, Зуев, Сатай, Темір-қазық, Новониколаев, Осиповка, Свердлов, Новоалексеев, Аннов, Приозерный, Көбек және Красный Кордон ауылдарында орналасқан 15 полигонды жою бойынша шаралар қабылдау ұсынылады.

4-міндет. Қалдықтарды бөлек жинау жүйесі туралы хабардарлықты арттыру және танымал ету

Қалың жұртшылықты ақпараттандыру ҚТҚ басқаруда маңызды рөл атқарады. Ақпараттандыру ҚТҚ басқару жүйесін жоспарлауға ең ерте кезеңде енгізілетін болады.

4.1. Ауданның әлеуметтік желілерінде және жергілікті газеттерде тоқсанына кемінде 1 рет жарияланымдар;

4.2. Қалдықтарды бөлек жинау және кәдеге жарату жүйесінің артықшылықтары туралы қолжетімді ақпаратты қамтамасыз ететін қоғамдық орындарда ақпараттық стендтер орнату;

4.3. Жұртшылықты ақпараттандыру, қалдықтармен жұмыс істеу бойынша халықпен жұмыс жөніндегі іс-шараларды іске асыру, тоқсанына кемінде 1 рет:

- мектептерде, жалпы жұртшылық арасында тарату үшін материалдық ресурстарды қайталама пайдалану туралы ақпараттық материалдар;

- жасыл, тамақ қалдықтарын, мал шаруашылығы қалдықтарын үйде компосттау туралы брошюралар;

- оқушылар мен студенттер үшін полигондарға таныстыру сапарларын ұйымдастыру;

- мектеп оқушылары арасында коммуналдық қалдықтарды ұтымды басқару тақырыбында суреттер, фотосуреттер байқаулары өтті.

2.3. Бағдарламаның нысаналы көрсеткіштері

Реализация настоящей Программы управления коммунальными отходами рассчитана на исполнение в срок до 2030 года и достижения следующих целевых индикаторов:

1. 2024-2025 жылдарға қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, тасымалдау, сұрыптау және көму жөніндегі бірыңғай операторды айқындау.

2. 2030 жылға қарай Алтынсарин ауданының тұрғындарын орталықтандырылған тұрмыстық қатты қалдықтарды жинау және әкету – 90 %.

3. Алтынсарин ауданының полигондарын санитарлық нормалар мен талаптарға сәйкес келтіру 2030 жылға қарай-100%.

4. Алтынсарин ауданы бойынша олардың пайда болған жеріндегі сұрыпталған коммуналдық қалдықтардың үлесі 2030 жылға қарай – 40%.

17 Кесте Swot-талдау

Күшті жақтары	Әлсіз жақтары
<p>1. Бұл сектор әлемдік тәжірибеде зерттелген-оны жаңғырту үшін дәлелденген технологиялар мен шешімдер бар.</p> <p>2. Нарық әлеуетті инвесторлар мен жеке қаржыландыру көздері үшін ашық.</p> <p>3. "Жасыл" энергетиканы дамыту мақсатында ҚТҚ пайдаланудың қолда бар әлеуеті.</p> <p>4. ҚТҚ - дан алынған қайталама ресурстарды пайдалану әлеуеті.</p>	<p>1. Дамымаған жинау жүйесі, оның ішінде ҚТҚ бөлек жинау.</p> <p>2. Ауданның барлық аумағында қалдықтарды алдын ала өңдеусіз көму.</p> <p>3. Республика бойынша қалдықтарды қайта өңдеу мен кәдеге жаратудың төмен көлемі.</p> <p>4. Қолданыстағы ҚТҚ көму объектілерінің санитариялық қағидалардың талаптарына сәйкес келмеуі.</p>
Мүмкіндіктер	Қауіптер
<p>1. ҚТҚ жинаудың тиімді жүйесі.</p> <p>2. ҚТҚ айналым жүйесінде өңірлік тәсілді енгізу.</p> <p>3. Қалдықтарды қайта өңдеу және кәдеге жарату көлемін арттыру.</p> <p>4. Қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, тасымалдау және өңдеудің маңызды және үнемді әдістеріне қол жеткізу.</p> <p>5. Республика аумағындағы қоқыстарды қалпына келтіру.</p> <p>6. Әлемдік стандарттарға сәйкес келетін ҚТҚ полигондарын салу.</p>	<p>1. Жинақталған қалдықтары бар аймақтарда сыни экологиялық жағдайлардың туындауы.</p> <p>2. Түзілетін қалдықтар көлемінің бірнеше есе ұлғаюы.</p> <p>3. Климаттың өзгеруіне әсер ететін қолданыстағы полигондардан атмосфераға шығарындылар.</p>

3. НЕГІЗГІ БАҒЫТТАР, ҚОЙЫЛҒАН МАҚСАТҚА ЖЕТУ ЖОЛДАРЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ ШАРАЛАР

3.1. Негізгі бағыттар, қойылған мақсатқа жету жолдары және тиісті шаралар

1-нұсқа: мемлекеттік-жекеменшік әріптестік

Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің, Қазақстан Республикасының 2021 жылғы 2 қаңтардағы № 400-VI ҚРЗ Кодексінің 366-бабына сәйкес инфрақұрылымды жобалау, салу, құру, реконструкциялау, жаңғырту және пайдалану және қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, тасымалдау, сұрыптау, көму, стихиялық

қоқыс үйінділерін жою (бұдан әрі – қатты тұрмыстық қалдықтарды басқару) жөніндегі қызметті жүзеге асыру Қазақстан Республикасының Мемлекеттік-жекешелік әріптестік саласындағы заңнамасына сәйкес мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларын іске асыру жолымен жүзеге асырылуы мүмкін.

Тұрмыстық қатты қалдықтарды басқару жөніндегі мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларын іске асыру үшін кәдеге жарату төлемінің құралдарын пайдалану Экологиялық кодекстің нормаларында көзделген ерекшеліктер ескеріле отырып қолданылады. Бұл ретте мұндай жобалар халық үшін қатты тұрмыстық қалдықтарды жинауға, тасымалдауға, сұрыптауға және көмуге арналған тариф есебінен жүзеге асырылатын қатты тұрмыстық қалдықтарды басқару жөніндегі қызмет үшін ғана қолданылады.

Қатты тұрмыстық қалдықтарды басқару (ҚТҚ) саласындағы МЖӘ жобалары қазіргі уақытта іске асырудың үш нұсқасын қарастыруда, олардың біріншісі – сервистік келісімшарт.

МЖӘ сервистік келісімшарты

Осы тәсілге сәйкес жеке әріптес МЖӘ объектісін құруға және пайдалануға қаражат салады, сондай-ақ ҚТҚ басқару қызметтерін ұсынады. Мемлекеттік әріптес өз кезегінде көрсетілетін қызметтердің сапасына мониторинг пен бақылауды жүзеге асырады, сондай-ақ инфрақұрылымға қажеттіліктердің жабылуына қамқорлық жасайды.

МЖӘ жаңа объектісін салу және пайдалану

Мемлекеттік-жекешелік әріптестіктің (МЖӘ) жаңа объектісін құруға және кейіннен пайдалануға бағытталған жобада жеке және мемлекеттік әріптестердің рөлдері оңтайлы ынтымақтастықты ескере отырып бөлінеді.

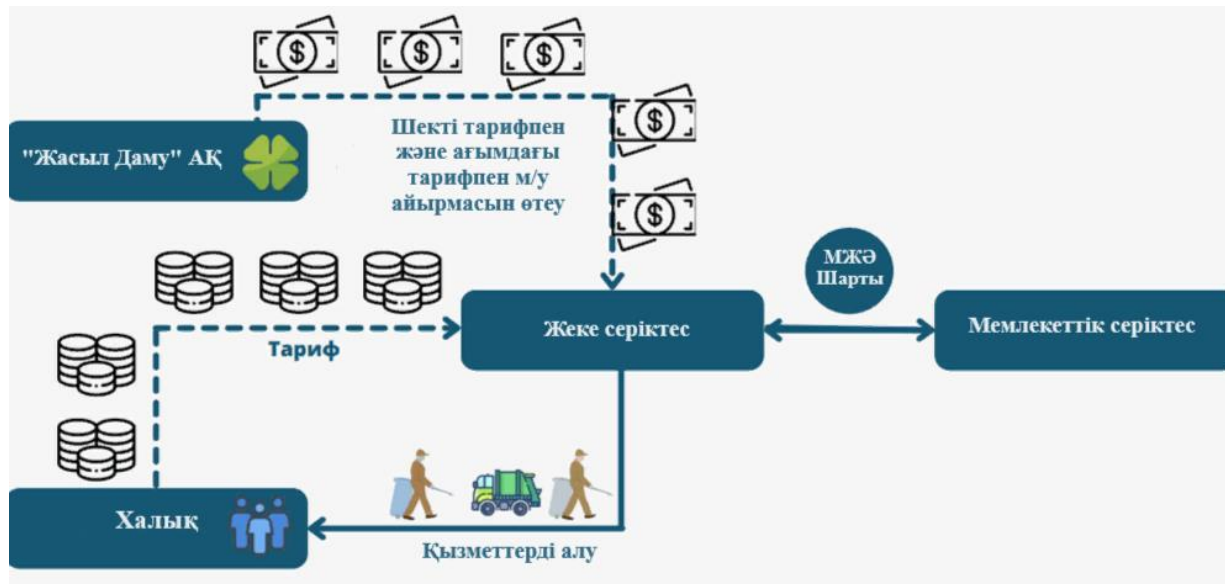
Жеке серіктес МЖӘ-нің жаңа объектісін жобалау мен салуға инвестиция салады, оның қазіргі заманғы және тиімді болуын қамтамасыз етеді. Құрылыс аяқталғаннан кейін объект мемлекеттік меншікке беріледі, онда жеке серіктес оны пайдалануға кіріседі. Сонымен қатар, жеке серіктес қатты тұрмыстық қалдықтарды басқару бойынша қызметтер көрсетеді, осылайша қалдықтарды өңдеу мәселелерін кешенді және сапалы шешуді қамтамасыз етеді.

МЖӘ объектісі мемлекеттік кәсіпорынның (МК) меншігінде қалады, бұл негізгі инфрақұрылымды басқаруда мемлекеттік бақылау мен сенімділікті қамтамасыз етеді. Мемлекеттік әріптес жеке әріптес ұсынатын қызметтердің стандарттар мен үміттерге сәйкестігіне кепілдік бере отырып, олардың сапасына мониторинг пен бақылауды жүзеге асырады. Ол сондай-ақ ҚТҚ басқару жүйесінің сенімді және тұрақты жұмыс істеуін қамтамасыз ете отырып, инфрақұрылым қажеттіліктерін жабуға белсенді қамқорлық жасайды.

Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 366-бабы 6-тармағына, Қазақстан Республикасының 2021 жылғы 2 қаңтардағы № 400-VI ҚРЗ кодексіне сәйкес өндірушілердің (импорттаушылардың) Кеңейтілген Міндеттемелерінің Операторы осы

баптың 3-тармағының 3) тармақшасына сәйкес мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасы шеңберінде шекті тариф пен халық үшін жинауға арналған ағымдағы тариф арасындағы айырманы өтейді, қатты тұрмыстық қалдықтарды тасымалдау, сұрыптау және көму.

Осы тармақты іске асыру үшін "Жасыл даму" АҚ қатысуымен келесі институционалдық схема көзделеді.

Сурет 8 – "Жасыл даму" АҚ қатысуымен МЖӘ жобасын іске асыру кезінде коммуналдық қалдықтарды басқарудың институционалдық схемасы

Осы институционалдық схемада қатты тұрмыстық қалдықтарды басқару (ҚТҚ) саласындағы МЖӘ жобасы көзделеді. Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің, Қазақстан Республикасының 2021 жылғы 2 қаңтардағы № 400-VI ҚРЗ Кодексінің 366-бабының 7-тармағына сәйкес, мемлекеттік-жекешелік әріптестіктің әрбір жобасы үшін тұрмыстық қатты қалдықтарды жинауға, тасымалдауға, сұрыптауға және көмуге арналған шекті тарифтің мөлшерін қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті орган әзірлеп, бекітеді және тиісті қаладағы, аудандағы көрсетілген операциялар бойынша нақты және инвестициялық шығыстарды көрсетеді.

2-нұсқа: коммуналдық мемлекеттік кәсіпорын базасында коммуналдық қалдықтарды басқару

Алтынсарин ауданында коммуналдық қалдықтарды басқару нарығына қатысуға қызығушылық білдіретін жеке кәсіпкер болмаған кезде Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 29 қазандағы № 375-V ҚРЗ Кәсіпкерлік кодексінің "мемлекеттің кәсіпкерлік қызметке қатысу негіздері" 192-бабы 4-тармағының ережелеріне сәйкес мемлекеттік коммуналдық кәсіпорын (МКК) құру мүмкіндігін қарастыру ұсынылады.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2015 жылғы 28 желтоқсандағы № 1095 қаулысына сәйкес "Мемлекеттік кәсіпорындар, заңды тұлғалар, акцияларының (

уәкілетті ұйымдардағы қатысу үлестерінің) елу пайызынан астамы жүзеге асыратын қызмет түрлерінің тізбесін бекіту туралы капиталы) мемлекетке және олармен үлестес тұлғаларға тиесілі", түрі ЭҚЖЖ 38110 "Қауіпсіз қалдықтарды жинау" қызметін коммуналдық меншіктегі мемлекеттік кәсіпорындармен жүзеге асыруға рұқсат етіледі.

МКК құратын инвестициялық салымдарды қаржыландыру мақсатында Қазақстан Республикасы Бюджет кодексінің және "Мемлекеттік инвестициялық ұсынысты әзірлеу немесе түзету, қажетті сараптамалар жүргізу қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2014 жылғы 5 желтоқсандағы № 129 бұйрығының талаптарына сәйкес әзірленген қаржы-экономикалық негіздеменің нәтижелері бойынша ұзақ мерзімді негізде бюджеттік кредит алу мүмкіндігі бар инвестициялық жоба, сондай-ақ жоспарлау, қарау, іріктеу, бюджеттік инвестициялардың іске асырылуын мониторингілеу және бағалау және бюджеттік инвестициялардың іске асырылуын бағалау және бюджеттік кредиттеудің орындылығын айқындау.

Бұл негіздеменің мақсаты-қатты тұрмыстық қалдықтарды (ҚТҚ) басқару объектілерін құру және тиімді жұмыс істеуі үшін талап етілетін қажетті қаржы ресурстарын қамтамасыз ету үшін бюджеттік кредит алу. Ұсыныстың экологиялық және санитарлық қауіпсіздікке баса назар аудара отырып, тиісті заңнамада белгіленген нормативтер мен талаптарға сәйкестігіне назар аудару маңызды.

Бюджеттік кредиттің негізгі кемшілігі мемлекеттік коммуналдық кәсіпорын үшін Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 366-бабының 6-тармағында (2021 жылғы 2 қаңтардағы № 400-VI ҚРЗ) көзделгендей шекті және нақты тарифтер арасындағы шығындарды өтеуге қатысу мүмкін болып табылады. Осы Ережеге сәйкес өндірушілердің кеңейтілген міндеттемелерінің операторы мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасы шеңберінде халық үшін шекті және ағымдағы тарифтер арасындағы айырманы өтеуге міндеттенеді. МКК жеке серіктес бола алмайтындығын ескере отырып, бұл шығындарды өтеу мүмкіндігі шектеулі.

3.2. Қойылған мақсатқа жету жолдары және тиісті шаралар

Бағдарламаны іске асыру шеңберінде 3-тарауда сипатталған әкімшілік басқарудың екі негізгі нұсқасы көзделген. Бірінші нұсқа жеке серіктестің ҚТҚ нарығына қатысуын, ал екіншісі – ҚТҚ жергілікті нарығына қатысу үшін жергілікті атқарушы орган (ЖАО) атынан жалғыз қатысушысы бар МКК құруды көздейді.

Коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасы шеңберінде Алтынсарин ауданында бірнеше қоқыс полигондарын қалпына келтіру және жою, сондай-ақ коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі іс-шаралар көзделген. Іс-шаралар адам қызметінің қоршаған ортаға теріс әсерін азайтуға және аймақтың тұрақты дамуын қамтамасыз етуге бағытталған.

1.	а қатысушыларды анықтау	15 000							15 000
2.	Контейнерлік аландарды жайластыру		11 700	12 900	10 500	12 600			48 000
3.	Қалдықтарды уақытша сақтау пункттерінің құру		8 400	4 800					13 200
4.	Полигондар мен кездейсоқ қоқыстарды жою		15 000	15 000	15 000	10 000	10 000	10 000	75 000
5.	Ауданның әлеуметтік желілерінде және жергілікті газеттерде жарияланымдар	200	220	240	260	280	300	320	1 820
6.	Ақпараттық стендтерді орнату	750	800	850	900	950	1000	1050	6 300
7.	Жұртшылықты ақпараттандыру, халықпен жұмыс жөніндегі іс-шараларды іске асыру	200	220	240	260	280	300	320	1 820
БАРЛЫҒЫ		16 150	36 790	33 280	28 570	23 660	11 600	11 370	160840

Алтынсарин ауданында коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасын енгізуге арналған негізгі шығындар МЖӘ немесе МКК жеке әріптесіне жүктеледі, 18-кестеде көрсетілген қалған шығыстар жергілікті бюджет есебінен жабылады.

5. БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУ ЖӨНІНДЕГІ ІС-ШАРАЛАР ЖОСПАРЫ

Қостанай облысы Алтынсарин ауданының коммуналдық қалдықтарды басқарудың 2024 – 2030 жылдарға арналған бағдарламасын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары

№ п/п	Іс-шаралар	Орындауға жауаптылар	Орындау мерзімі / аяқтау нысаны							Болжамды шығыстар (мың теңге) 2025	Қаржыландыру көздері 2026
			2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030		
1-міндет. Қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, тасымалдау, сұрыптау және көму жөніндегі бірыңғай операторды айқындау.											
1.	ҚТҚ нарығына қатысушыларды анықтау	ЖАО	МЖӘ Шарты/ МКК құру және ҚЭН әзірлеу							1 500,00	Жергілікті бюджет
Задача 2. Организация системы централизованного сбора и транспортировки твердых бытовых отходов. Повсеместное внедрение раздельного сбора отходов у источника образования											
1.1	Контейнерлік алаңдарды жайластыру	ЖАО	Щербатов – 31, Сатай – 4, Қоскұдық – 4,	Докучаевка – 9, Шоқай – 9, Первомай – 8, Темір-Қазық – 3, Красный Кордон – 14.	Большой Чураков – 24, Новониколаев – 2, Танабай – 9,	Силантьев – 26, Обаған – 9, Малый Чураков – 8,				48 000	Жергілікті бюджет
				Силантьев – 78,							
				Обаған – 27, Малый Чураков – 24,							

4	ды жайластыру	ЖАО	+	+	+	+	+	+	+	-	Жергілікті бюджет
3-міндет. Тұрмыстық қатты қалдықтарды қабылдау, сұрыптау және көмудің күрделі инфрақұрылымы бар санитариялық қағидалардың қазіргі заманғы талаптарына жауап беретін тұрмыстық қатты қалдықтардың қуаты аз қолданыстағы полигондарын жаңғырту және салу. Кездейсоқ қоқыстарды жою											
1.	Полигондарды жаңғырту	Жеке серіктес/ МКК		Силант ьев, Докучаевка және Щербак о в ауылдарындағы ҚТҚ полигондары	Большой Чураков, Первомай және Танабай ауылдарындағы ҚТҚ полигондары					МЖӘ/ ҚЭН конкурсының нәтижелері бойынша	Жеке серіктес/ МКК
2.	Полигондармен кездейсоқ қоқыстарды жою	ЖАО		Воробьев, Илияс Омаров және Жаңасу ауылдарында тарату	Бирюков, Зуев және Сатай ауылдарында тарату.	Темір-Қазық, Новониколаев және Осипов ауылдарында тарату.	Свердлов, Аннов ауылдарында тарату.	Новониколаев, Приозерный ауылдарында тарату.	Красный Кордон және Көбек ауылдарында тарату.	75 000	Жергілікті бюджет
4-міндет. Қалдықтарды бөлек жинау жүйесі туралы хабардарлықты арттыру және танымал ету											
1.	Ауданның әлеуметтік желілерінде және жергілікті		Тоқсанына 1 рет	Тоқсанына 1 рет	Тоқсанына 1 рет	Тоқсанына 1 рет	Тоқсанына 1 рет	Тоқсанына 1 рет	Тоқсанына 1 рет	1 820	Жергілікті бюджет

	ті газеттерде жарияланымдар	200	220	240	260	280	300	320		жет
2.	Ақпараттық стендтерді орнату	5	5	5	5	5	5	5	6 300	Жергілікті бюджет
		750	800	850	900	950	1000	1050		
3.	Жұртшылықты ақпараттандыру, халықпен жұмыс жөніндегі іс-шараларды іске асыру	Тоқсанына 1 рет	Тоқсанына 1 рет	Тоқсанына 1 рет	Тоқсанына 1 рет	Тоқсанына 1 рет	Тоқсанына 1 рет	Тоқсанына 1 рет	1 820	Жергілікті бюджет
		200	220	240	260	280	300	320		

Қосымша А

1-сурет ҚТҚ полигоны Силантьев а.

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК